

Siilbeki Mailis:

„Ma tahasi,
õt seto süük
paistusi' üritüisil
inäp vällä.“

lk 3

Mustimetsa Indrek:

„Jo järgmätsel aastagal
mi püvvä kõrralda'
Puugnitsah ninni-
kirmaski tervele küläle
ja külä söbrolõ.“

lk 9

Oittineni Hannu:

„Kukkivõrd tsuuda om tiidä'
saia', õt ülebsootska'
reisvä' hindä raha pääl,
tegevä' rahalda'
vabatahtlikku tüüd.“

lk 11

Setomaa

Hind 1 euro

September 2019, nr 9 (358)

Välläandmist tugõ Setomaa Kultuuriprogramm

Vahel Setomaa valla leht

Petseri, ammu olõ-i su uulitsit pite käünü

Petseri, ammu ma olõ-i
su häitsvidõh aidadõh saisnu...
„Petseri valss“
Ilmar Vananurm

REIMANNI NELE

Käve maapäpävä aigu Petserih, kohe olõ-s saanu vähämbält kümme aastagat. Lätsi nimme piiri päält jalaga liina – ilm oll' ilmadu illos, aigu oll' ja tahtsõ vallalidsõ meelega miilde tulõta' mälehüüsi latsõiaigsõst Petserist ja silmäda', mis viimadsel aol tõistsugumadsõs om tettü.

Tulli liina sisse pikkä Jurjevi uulidsat pite – vaganõ hummok, inemiisi ni massinit küländ vähä. Tundso, kuis aig käü siih kukkimuudu aigumbahe ku parhilla' Eesti poolõ pääl. Silm löüdkii nii vanna ku vahtsõ. Sää, koh oll' kangäpuut, om vahtsõnõ söögimaja, a apteek püsüs vana paiga pääl. Ku umal aol tundu' Petseri uulidsa' õks väega mulkligu' ja tolmuksõ', sös parhilla' tahtnu' üteldä', õt ärke' taad vanna liina ülearvo klantsma kah lööge'. Las eläs õks umma undsõ provindsiliinakõsõ ello edesi.

Vana armas riaalonõ om kah õks alalõ, kukki puutõ kotussõ' ja siso kimmähe tõistsugumadsõ' ku aastit tagasi. Ku nimmat kõrras jutu seeh „riaalonõ“, sös kolm põlvõ tiidvä' ütekõrraga, määndsõst kotussõst jutt käü.

Lillivaip Petserih.

Tormi Pireti pilt

Petserist tulõja käest kotoh kõrraga küsti, midä tä poodist tõie. Küstijä esi' tiidse pääst, midä müvväs ria all, bussijama vastah vai turu nulgä man.

A ma' osti turu päält hindäle vahtsõ räti. Oll' meeheh, kuis inne Petserihe minekit tulõtõdi kotoh õga kõrd miilde, õt naane püksõga kluustrihe minnä' ei tohe', a räti unõhtigi maaha. No' jälki oll' maapäpäiv ja vähämbält kluustri lähkoh es jää' silmä üttegi ilma rätiläda naistõrahvast. Esiki üsälatsil olli' räti' pääh.

Vahtsõ räti valiminõ olõ-i niisama müüda minneh ettevõtminõ. Müüja pakk mullõ helkvide niitega läükvät rätti, a andku' paremb tuu ütevärmiline piinü pitsiveerekesege rätikene. Kluustrivärehti lähkoh

om väiko laadukõnõ ja peris naardma aja, ku kae kõrvalt vahtsõ räti otsmisõ protsõduuri üte mi kandi naase ja Vinne müüjä vaihõl. Jälki müüja pakk hüäst süämeest helkvät ja kullakarvalist päärätti sõnnoga „otsen krassivaja“, mille pääle ostja naane ast esiki sammukõsõ tagasi: „Ei, taa om väega...“ Õgal rahval uma rätikandmisõ muud ja arvo-saaminõ ilost. Meil, ku köüdit rätiootsa' kukru taadõ, oll' tuu „noorõ muudu“ ja ette sõlmõ köüdi' räti vana' naase'. Vana-imä sääd' piigli iih rätti niimuudu, õt ettepoolõ „nokki“ es tulnu'. Ja tä mõistsõ viil tuud vanna laulu sõnnoga: „Nä' siidirätte säievä' ja piigli pääle kaieva', ter-jee, ter – je – ha – haa, tii – ridi – rudi – ral

– lal – laa.“

Arõtundmisõ rõõmu tege nii mõnigi nimi. Ku kluustri puult riaalosõ nulgä mant õkva kaia', ei jää' kavvõndõhe üle tii küländ euroopaligu näoga võorastõmaja ja söögikotus nimega Tšornaja Koška. Kõrraga tulõva' miilde imä jutu' edimäde Eesti ao üülokaalist Must Kass, koh kah Eesti ohvit-sirkund õdagidõ aigu viitmäh käve. Imä oll' gümnaasiumiaol uma lellä puol korterih ja ku lellätütär Lola es lövvä' pääle gümnaasiumi lõpõtamist kõrraga tüüd, käve tä sääl õdagidõ klaverit mängmäh. Mängi' tull' poolõ üüni ja sagõhõhe saaf mõni külälaine klaverimäng-jäle tahvli šokolaati. A tä imä kotoh õks murõht' ja es piä' üülokaali noorõlõ näiolõ kõgõ õigõmbas tüüpaigas. Tuud, kas Must Kass om jälki uma vana kotussõ pääl, ma ei tiidä'. A hüämiil tuust, õt vanna nimme om meeheh peetü, tege süäme kõrrast lämmäs.

Petseri üts tunnuslik tegelä-ne om mu meeles kõgõ olnu vanõmb naistõrahvas, kiä liigus ku ostja ria all vai om müüjäs turu pääl. Säane provindsiprovvakõnõ, kelle käest ostõ turu päält räti päähä. Vai sös nuu' kundsoni mustah mutikõsõ', kiä' tulli' mullõ vastä riaalosõ nulgä pääl vai kedä kimmähe näet kluustri moro pääl. Sagõhõhe jäiäs ütehkuuh uulidsa viirde saisma ni

kõrraga teküs väiku tsõõrikõnõ, koh vaeldadas kõgõ tähtsämbit uudissit. Kõik tundva' ütstõist ammudsõst aost ja paistus, õt Petserih om inemiisil viil niivõrra aigu, õt periselt huvvi tunda', kuvvamuudu tõõsõl inemisel lannü om.

A veido om nätä' säändsit uhkõ ja korgõ hiussõkrooni-ga vinne provvakõisi, kedä mälehtä Petseri uulidsa päält latsõiaäst. Tuu hiussõmoodu kottalõ arvati meil, õt kimmähe piät näil kilukarp hiussidõ all olõma. Kuis muido õga hiussõkarv kõrdapite umah paigah püsüs. Ma es saa' sukugi arvo, kas suurõ' tegevä' õnnõ nalja vai mõtlõsõ' tuud peris tõsidõlt. Käve üte ku tõõsõ provva hannah ja mõtli umah pääh vällä kõiksugumaidsi plaanõ, kuis tuud kilukarbi asja õks selgest tetä'.

Mullõ väega tähtsä' Petseri elänigu' omma' joba latsõst pääst olnu' uulitsit pite valla-lidsõlt ringi juuskva' pini'. Inämbüste om näil kohki kodo olõmah, a hummogidõ pugõva' nimä' värehti alt vällä, löövä' tõisi pinnega kampa ja ütehkuuh käüdas läbi kõik aia-veere' ja nulgatagodsõ'. Latsõ-na pruumsõ õga kõrd Petserih kävveh pinne kokko lukõ', a päält paarikümne läts lugõminõ sagõhõhe õks segi ja jälki tull' otsast pääle naada'. Šoo-voori pinne kottalõ kimmähe tiidlikku arvõstust es piä',

a nigu esihindäst tull' mõnõ tunniga õnnõ kolm pinni kokko – jah, vallaliidsi pinne om liinah hulga vähämbäs jäänü'. No vana moodu perrä kaet, ku turu päält ostõt lihapiirakut haukat, õks ümbretsõõri, kas ei ilmu' mine' tiidä' kost su nõna ala mõni pini, kiä veidokõnõ hallõ näoga nakas õka suutäüt lugõma.

Petserih käük olõ-i kõrda lannü, ku lämmind piirakutki ei saa'. Kõgõ paremba' rasvad-sõ' piiragu' nigu vinne pernaa-sõ' noid tetä' mõistva', olli' turu pääl väikõh putkah. Turu pääl omma' aost aigu kõik kokko saanu' ja – olgu' vinne, seto, eesti vai võro keeli – uma' asä' kõrda aetus saanu'. Orava kan-di pedäjämõtsost tuudi kah umal aol säläkorvõga porovik-kõ Petseri turulõ.

Uma kodopaigost om hulga laulõ luudu', a õnnõ „Petseri valsil“ omma' sõna': „mi pindritel lõnnasõ' kurgi' ja til-li'. Hindähe käke kerigukelläde kumõdit sõnumõid.“ Jah, Petseri keväjä häitsvä' ja sügüse saagist luuka vaonu' aia', lõhna' ja heli'... Olõt, koh olõt, a jälki kuulõt kluustrikelli hellü. Õgapäpävä asajamiisi vaihõl tulõtõdas miilde, õt om viil nägemäldä ilm ummi säädüisi-ga. Süänd pite om mullõ „Petseri valsi“ sõnnom: „Egäüts aru saama ei saaki su kutsmis-tõst, Petseri, a mu aig saisi su pühäde orgõ pääl.“

Ristikäük ümbre Jumalaimä Uinumisõ mastõra.

Lintropi Aado pilt

Latsõ Radajil.

Lintropi Aado pilt

Kultuur om kasuminõ ni kasvataminõ. Võtat väiko loomakõsõ, pant tuu mulda, kastat, kakut võhlhai-na vällä, kobestat mulda, õt sügüse olõs saaki saia'. Ilma inemisõ hindä panusõlda kultuur häös ni asõ-mõlõ tulõ võhlhain vai tõisi inemiisi kultuur.

Tämbä kävemi kultuuriministri Lukasõga müüdä Setomaad, näütsimi tälle, kuvvamuudu käü seto kultuuri hoitminõ mi kandih, aroti, kuvvamuudu riik saasi' parembahe tukõ' mi kiilt ni kultuuri. Suurõmba muudatusõna plaanimi ütehkuuh saia' Seto Instituudi kimmäpäle riigieelarvõlisõlõ rahastamisõlõ. Ku tuu plaan piasi' õnnahtuma, sis om meil Setomaa tiidüse osah peris kõva edeneminõ. Pääväst kokkovõttõ tegemise man ministriga oll' meil kimmäs ütiniõ arvusaaminõ, õt seto kultuur om Eesti rikkus ni tuud piat hoitma ja tuu üle uhkust tundma.

Taha kittä' viil mõnda inemist, kiä' omma' ette võtnu' vahtsit tegemiisi ni kasuma pannu' uma' kultuuri loomakõsõ'.

Leima Evelin om naanu juhendama Petserih Tsiirgukõstõ kuuri ni tege sääll pillioppust. Suur teno sullõ, Evelin!

Jüriõ Vello om naanu kokko pandma 7.–8. klassi kodoluu opikut, midä om veiga vaia mi koolilatsilõ. Hüvvä edenemist sullõ, Vello!

Kauksi Ülle iihvidämisel om plaan vällä kuuluta' latsi jutuvõistlus. Kimmähe saami parempa' kiro-taja' ummi juttõga panda' kaasi vaihõlõ ni raama-tukõsõna vällä anda'. Olõs õnnõ kiro-taji. Seto keele aastagal olõs õgal juhul õigõ pruumi' umma seto keele mõistmist ni uma jutt kirja panda'.

Palumaa Aivar om Tarto liinah kokko kutsnu vahtsõ seto miihilaulu pargi, ooda suurõ luutmisõga, õt varsti saa kuulda' vahtsõ miihilaulu parki. Aitumma sullõ, Aivar, iistvidämisõ iist!

Hüä' inemisõ', andkõ' mullõ tiidä' ummist plaanõst ni tegemistõst, eski sis, ku tuu plaan olõ-i viil nii kimmäs. Selle õt ku olt uma plaani jo vällä ütelnü, om tuul plaanil pallõ suurõp õnnahumisõ võimalus.

3. oktoobril nakas pihta seto kultuuri näätäl. Tuu om nigu nädälä jago pikemp Seto Kuningriik mi hindä seeh. Ku muido olõ-i õga päiv põhjust seto rõivit sälgä panda' vai seto keeleh kõnõlda', sis seto kultuuri näätäl and tuu põhjusõ ni vöi üldä', õt kogni pand kohustusõ vällä näüdädä', õt mi olõ seto' ni meid om pallõ. Hoitkõ' umma!

Hüä seto rahvas, edenemist ni saldmist meele!

Setomaa ülembootska **JÄRVELILLI REIN**

Järvelilli Rein.

Sundelli Harri pilt

Seto' täämbä.

Nelsoni Jimmy pilt

Ilmakuulus fotograaf Nelsoni Jimmy käve Setomaal iiltüüd tegemäh

LAANEOTSA ANNELA

18. augustil maandusi lennumassinaga tunnist aost Setomaalõ ilmakuulus fotograaf Nelsoni Jimmy, õt Setomaa-ga tutvast saia'. Tä tekä ka mõnõ proomipildi, mia' tetti

avalikust Fotografiska galerii mo'oraamatuh timä Talina Fotografiska galeriiah kaia' olnu kuulsa näütuse „Austus-avalikus inimkonnale“ viimädsel pääväl.

„Om olulinõ dokumentiiri' sood, mia om mi ümbre, inne ku soo häös,“ ütäl Nelsoni

Jimmy. Viil ütäl tä, õt ku soo häös, sis mi jäämi soost ilma. „Mi kaotami sis uma peritolu, uma' juurõ.“

Nelsoni Jimmy pand pilte pääl põlisrahva korgõhe avvu sisse, õt läbi uma loomingu vällä tuvva' inemisõ väärikus. „Ma taha avasta' eri kultuurõ,

hoita' noid avvu seeh, nõsta' korgõhe pjestaaali pääle ni üldä' – kaegõ', ku ilosa' nõo' inemisõ' ommava',“ kõnõli Nelsoni Jimmy.

Nelsoni Jimmy oll' Setomaal, õt setodõga tutvast saia', õt ette valmsta' uma suurõmbat pildstämist Setomaal.

Kultuuriministri Tõnis Lukas Setomaal.

Leima Arne pilt

Kultuuriministri käve Setomaal

KITTUSÕ KELLY

16. septembril oll kultuuriministri Tõnis Lukas visiidil Setomaal. Ministri Lukas and Verska gümnaasiumi opilaisilõ aoluulisõ tunni, kõnõldõh Setomaa aoluulisõst kujonõmisõst ja mitmõkülgüsõst.

Peräst oll arotaminõ vala, kooli ja valdkundlikõ aktivistõga', õt kuvvamuudu

parebahe kõrralda' perimüse-ja keeleopmist Setomaa koolõh (sh Petserih), kõnõldi ja arotõdi ka' perimüskultuuri laebalt, õt kuvvamuudu parhillsist probleemest ja raskuisist üle saia'.

Kultuuriministrile näüdäti kotust, kohe tahetas panda' Vabadussõa mälestüsmärk, ja kaeti ütehkuuh poolkõlla olõvat Verska Külästüskeskust. Perästpoolõ arotõdi viil valla,

Seto Instituudi ja Seto muusiumidõ esindäjidõga' Seto Instituudi parhillast ja edespidist kuuhtüüd ja arõngut. Lõpus jouti erinevvi võimaluisini', midä Seto Instituudi nõvvokogo nakas arotamma ja minkõh umma saiskutust kujondas.

Päävä töösõh poolõh arotõdi töösõl puul kontrolljuunt elävidõ setokõisi ello ja elokõrraldust, kauti Küllätüväh

Rikka Ivvani taloh, koh pere-rahvas kõnõl näide kõrraldõõga-aastagatsõst latsi ja nuuri pillilaagrist ja Seto Miihi Summa laulja' seledi' seto miihilaulu. Peräkõrra oll ministril võimalus laulta' üteh Seto Miihi Summaga'.

Kokkovõttõs sai kintüs too-lõ, õt seto perimüs ja kiil rikas-tasõ' Eesti kultuuri ja tuud kõkkõ om vaia hoita' ja edesi toeta'.

Seto kostipääväl pakti jal' kõgõ parebat umma süüki

Šool suvõl oll seto kostipääväl 14 kohvkut. Nuist poolõ' olli' vallalõ puulpühäl, töösõ' võti' külälisi vasta katõl pääväl.

PÄRNOJA ÜLLE

Kohvkih toimõt 142 inemist ja viil hulga abilisi inne. Kõigi kohvikidõ käive oll kokko üle 32 tuhandõ euro. Siia' tulõ lisas viil tõisi turismiteenusidõ tulu – üümaja, kaemiskotusõ' jne. Tuu numbrilinõ puul om kindlahe tähtsõ jago kokkoviitidõ tegemisõl.

Viil tähtsõp om, õt kohvikidõ iistvidäjä' ja miiskund teesi' kõkkõ hüäl meelel ja näile hindäle meelusi' kostipäävä'. Muidõ juhtus tuu, õt üts-kats kõrda tegevä' kohvkut, a pikebält olõ-õi huvvi. Õt seto kostipäiv om vabatahtlik, sis kohvikidõ osa ommõgi' siih üritüisel kõgõ tähtsõp.

Ka' MTÜ Seto Kүүk panustas tuuhu nädäli vahetuistõ pallõ. Õtelt puult tuuperäst, õt kohvikit om hulga ja õga iistvidäjäga' tulõ timä kohvigu asju erälde kõrralda'. Kaõs kõik pia-ai ummist tähtaigust kinni ja nii lätt hulga aigu suhtlõmisõ pääle.

Ma vöi julgõlt üldä', õt poolõ aastaga joosul umbõs puul tüüaigu lättki' tuu üritüse pääle. Kas sääne aokulu om mõistlik? Kas saasi' kuigi' tõisildõ? Järgmätsel aastagal vidä seto kostipäivä iist MTÜ Seto Kүүk vahtsõnõ tegevjuht, vaest om timäl vahtsit mõttit.

Kostipäivä teemi tuu jaost, õt meil hindäl olõs hüä, a inäp viil, õt pakku' kõgõ parebat ja kohalikku Setomaa külälisilõ. Tuuperäst om hüä miil

Piiri Veereh kohvigu noorõ pernaase'. Rõõmu Grethe pilt

lukõ' külälisi tenosõnnu. Muidogi' om ka' opmiskotussit. Nuid mõttit mi aroda kohvikidõ kokkosaamisõl, las nuu' jääse' kõrraldajidõ tiidä'. Ma tuu siih vällä mõnõ' kirotusõ', määntse' näütäse', õt Setomaa ja seto süük omma' tõistsagamatsõ', õt õks ja jäl' tasos siia' tagasi tulla'. Kostipäävä külälisi kirotuisih nimetäs kol' inemist neläst, õt nä kindlahe soovtasõ' kostipäivä ummilõ sõbrolõ, tutvilõ.

Mi ooda näid järgmätsele seto kostipääväl, mia om 15.–16. augustil 2020.

Rüühüä pernaane Toomõ lti näütäs leeväküdsämise kunsti.

Sundelli Harri pilt

Kohvkiidõst vastusõ'

Mia oll ti kohvigu tegijidõ kõgõ parep tunnõh kostipääväl?

Helmekaala' Aeduh: Hüämiil kuuhtegemisõst, kuuholõmisõst, kuuhaulmisõst ja külälisi rahulõlõmisõst. Meele miildü illos talokotus, perre vastatulõk ja avitaminnõ. Mi olli hindäga' rahu, õt mi joudsõ vahtsõh kotusõh jal' hõste kõrda saia'. **Ostrovaoro pervepääline:** Tiimitüü. Kүүk tüüt hõste – sai söõgi ettekandmisõga' kõrda umbõs 1–3 mintaga'.

Tetti kõvastõ tüüd, a kõõgih oll ka' väiga' hüä huumor ja lõpus olõminõ. Järekorra' olli' müügiletih. Kõik lavva' (12 lauda, säählulga suurõba' ja väikoba') olli' kõik aig hõivat. Üts jago külälisi oll Ostrovah tunnõ ja tulli' ka' perästpoolõ viil tagasi. Mi soovi kohvkut tetä' ka' järgmätsel aastagal.

Kirsi talo kohvitarõ: Õks külälisi tenosõna' ja hüä tagasiside. Tuu, õt minti üteh tandsuopmisõga' ja olti mõnõga' talomorolõ.

Külälisi vastusõ'

Mia sullõ kohvikidõh kõgõ inäbä miilde jäi?

Kõikaig oll tahtminõ, õt kõtuh olõs inäbä ruumi hõrgutisi jaost. Nii külälisi kuvoorustajidõ hüä tujo ja sõbralikkus. Hulga oll umakasvatõt kraami, mia tekk söõgi viil parebast.

Väiga' kinä' ja lahkõ' teenindäjä' olli' õgah kohvkuh. Väiga' miildü, ku teenindäjä' olli' seto rõivih.

Ilosa' ettekandja' Helmeakaala' Aeduh ja seto leelo ka' samah kotusõh.

ObiNizza üülokaalih melu, elo ja spontaansus. Kõgõ-kõgõp kultuurielamus šool suvõl.

Rikka Ivvani talo stiilne elo ja näide tervislik toiduvalik. Ostrova Lilleoro talo ja näide tegüs pererahvas.

Vaba ja sundmalda' õhk-kund, õt tõtõstõ nauti' kõkkõ paktavva.

Põrmandurõiva kudaminõ, väiga' sõbralik ja lahkõ pererahvas, illos Setomaa luudus ja ilosa' talo'.

Määntsest kohvkust sa sait kõgõ pareba söõgielämisõse?

Mõista-ai valli'. Mi proo-

mõ mitmit. Perepetši Piätüse pelmeen'i' olli' imelise'. Sõir õgal puul hüä. Väiga' hüä maiguga' vegan pörknapiirak oll kohvkuh Maa-gõkõsõ maitso'. Hüä taar oll Kitkut Sõtkutuh.

Mi võti õnnõ lihapiirakit Niitsigul, muial otsõ kultuuri – a piiragu' olli' hüä'!

Rikka Ivvani man, a pallõ jäi muial maitsemalda', selle õt jovva-as süvvä'.

Kivitii maa seeh küdset lammas. Rikka Ivvani tatrigrüküpsise' ja ruug. Inara kohvkuh mustigakissel.

Viil külälisi kirotuisi:

Ma olõ nii fänn, õt ma nau-di kõkkõ. Hüä ilma ja seltskunnaga' om supõrelämüs. Aifumma kõigilõ kohvikilõ, kiä' lubasi' võõrast pinni uma moro pääle ja lämmäl pääväl anni' eläjäle vett.

Aifumma teeke kistumalda' hüä üritüse kõrraldamisõ iist ja kõigilõ vastavõtjilõ hüä kogõmusõ iist! Mi kau kostipääväl jo mitmõndat kõrda ja mi kitä kõigilõ ummilõ sõprulõ ja tutvilõ!

20 punkti 10-palli süstee-mih Ostrovalõ!

Siilbeki Mailis: „Ma tahasi', õt seto süük paistusi' üritüisil inäp vällä.“

MTÜ Seto Kүүk arõndas Setomaal söõgitsihti, nii ku Setomaa Turism tegeles turismiga' ja Seto Käsituü Kogo näpotüüga'. Maikuuht otsõ Seto Kõõgi juhatus tegevjuhti. Mi kõnõli Setomaal mitmõ kandidaadiga', a lõudse tä kavvõbast. Juulikuust pääle toimõtas Seto Kõõgi tegevjuhinä Siilbeki Mailis. Edimält üts päiv nädälih, oktoobrist täuskotusõga'.

Mille sa tahtsõt tulla' Seto Kõõgi tegevjuhis?

Ma kuuli šood hüä inemisõ käest. Ivika Nõgel om maal elämisõ suur aktivist. Timä arvas, õt tuu tüü om täpselt mu jaost. Mi olõ kuuht Ivikaga' projekte tennü', tä tund minnu hõste.

Söõgiteema om kõikaig olnu' mu teema. Ma olõ tuud ülikoolih opnu', lisas ka' majandust. Ma taha väigokõisi kotussidõ elojovvulusõ hüäs midägi' ar' tetä'. Tuu klapis mu tiidmisi ja mõistmisiga'.

Siilbeki Mailis.

Eräkogo pilt

Kost sa eis' peri olõt ja määntse' kokkoputmisõ' omma' sul söõgivaldkunnaga'?

Mu juurõ' omma' Võromaal, Kolepi ja Lasva küläh täpsebält, a terve elo olõ elänu' Talinah. Seto keelest saa hõste arvu, a eis' viil kõnõlõ-õi.

Söõgivaldkunnaga' olõ pallõ

kokko puttunu'. Edimäne tüükotus oll Saarõmaal 14-aastatõna üteh sadamakohvkuh, sis nakaski' tuu ala minnu huvtamma. Tehnikaülikoolih opõ turismi toitlustuskõrraldust. Ma olõ kõrraldanu' näütüses Muhu saarõl muusigafestivali Juu Jääb toitlustust. Tuu festival om kolmõpääväne,

külälisi u 5000–6000. Kuuht Otepää vallaga' tei Otepää maitssidõ nädäli, ma olli säält ettevõtmisõh projektijuht. Mi tei uma kogokunna küläh põluodagusüüki, tuu tähendäs, meil oll restoran kest põldu. Aastit olõ toimõtanu' saajukõrraldusõh. Septembrini' olli Villa Müllerbecki tegevjuht. Õt tuu om väigokõnõ ettevõtõh, sis ma tei kõik, midä oll vaia – olli kokk-kondiitri-keevitajä. Samah tegevjuhinä kai laebalt pilti ku töösõ' tüütegijä'.

Midä sa Setomaast ja seto söõgikultuurist tiität?

Setomaa om üts mu zen-kotussit, koh ma aastit olõ kaudu' hinnäst laatmah. Setomaa om mullõ väiga' süämeperä. Muidogi' niipallõ, ku ma šool suvõl olõ inemisiga' tutvast saanu', sis säänest kokkoputmist mul inne olõ-õs. Õt mu tüü Villa Müllerbeckih oll nädäli viimätsil päivil, sis Setomaa tsärre' tegemisõ' jäi' mul kaõs nägemäldä'. Ma ooda huviga' järgmäist aastaka, sis saa eis' ka' osa võtta'.

Mu lemmiksöõgikotus Setomaal om Taarka Tarõ. Mullõ väiga' meelüs, õt kuvvamuudu

nä suhtlõsõ' kliendiga'. Vabalt, vahetult, ehedält. Eiski' uma saajapääväl kävemi Taarka Tarõh söömäh. Mullõ meelüs tuu, õt seto inemisõ' omma' ehedä', julgõ välläütlemisõga' ja hüätujolisõ'. Õga asaga' kau konkreetsus ja nali kuuht. Ma tahasi' mõtõlda', õt ma määntselgi' aol olõ inäp uma, ku ma tämbä tuud olõ.

Kooni' oktoobrini' toimõtit Seto Kõõgih väiko jaoga'. Määntse' omma' su edimätsõ' mulje'?

Edimätsõ' mulje' omma' aukartust ärätävä'. Vedosnikõ kuuholõkil om jäänü' mulje, õt kõik omma' nii toimõka', tegusa' ja hõste kokkõhoitva'. Mul om vaia viil sisse sulanduda'. Suur tüü om ar' tetä', õt minnu võõdas'i võrdväärsõ partnerina. Tämbä ma viil saa tutvast kõõga', hingä seto kultuuri sisse. Ma kae, kuvvamuudu asä' käävä' ja kuvvamuudu ma saa üteh avita'. Ma taha avita' nuih asõh, mia jo toimisõ'.

Midä su arvatõh olõs kõgõ tähtsõp Setomaal söõgi valdkunnah ar' tetä'?

Mullõ paistus, õt tähtsõ om

tegeldä' tuuga', õt seto süük paistusi' üritüisil inäp vällä. Vaia om julgusta' nuid inemisi, kiä' tegevä' hõste süvvä', õt nä mõistasi' süüki pakku' Setomaal külälisilõ. Katusorganisationsioon saa tegijit toeta', näütüses viidada', määntse' dokumendi' pias olõma vormistõt ja kuvvamuudu süüki kõgõ parebahe pakku', vaest ka' tüüvahendit renti'.

Kas sul om jo tekkünü' ettekujotus, kuvvamuudu nuu' asä' ar' tettüs saava'?

Ma olõ arvu saanu', õt kõgõpäält tulõ kõnõlda' mõttist ja murrist. Tõõsõ' inemisõ' omma' Setomaal nii pallõ jo ar' tennü', õt tuust tulõ kõgõpäält oppi'. Parhilla' ma viil orienteeru-ui Setomaa võimaluisih.

Ma väiga' ooda kokkosäämist Seto Kõõgi inemisiga'. Ma soovi, õt nä julgõsi' mu poolõ tulla' ummi küüsümüisi ja ettepanõkidõga'. MTÜ toimõtaminõ om suurõh jaoh õks kuuhtüü, mõttõ' tulõva' kõigilt. Ma olõ tuu, kiä mõttit teostas ja süsteemselt toimõtas. Ma tii tuud kõkkõ MTÜle ja liikmilõ, ma tii-i eishindäle.

Küüsse **PÄRNOJA ÜLLE**

Umaette pikembät kirotuist om väärt üts seto verd ehtüs- ja keraamigakooli oppaja Orussaarõ Jaan, kinkõ elokäük oll' veiga kirriv. Vilo vallast peri tubli seto mehe elokäük kõnõlõs, õt ku midägi veiga tahat, saat eloh ka läbi rassõ ao toimõ. Soo jutu kokkosäädmissõl om mullõ abist olnu keraamik Matvei Juta raamat „Keraamika, mu arm“, koh om juttu ka Orussaarõst, niisama ka arhiivipaprõ'.

NASSARI ELVI

Orussaarõ Jaan, ristinimega Ivvan, oll' sündünü 1911. aastal Kurvitsa küläh. Talinah lõpõl tä 1933. aastal kiitusõga Riigi Kunsttütüskooli 13. vällälinnu, koh sai välläopnu savitüü tegijä, rakenduskunstnik-keraamigu kutsõ.

Pääle kuuli tüüt lühembät aigu Matzu Peetri keraamigatehasõh. P. Matz oll' eesti sugu ärimis-keemik, kiä oll' ostnu Põlvamaal Joosul kokko maid, koh kaibõti hüvvä palotussavvi (joosu savvi). Arvada' 1930. aastidõ rassõl aol, majanduskriisi aigu, tull' Orussaar ar' Setomaalõ, vanõmbidõlõ tallo appi. Ku Võmmorski kuuli naati oppajit otsma, ollgi savitüü asatundja õkva lähkost võtta'.

Hädä oll' õnnõ tuuh, õt Orussaarõl olõ-s oppaja kut-sõstunust. Arhiivih om alalõ noorõ seto keraamigu 14. mail 1935 haridusministeeriumilõ kirotõt pallõminõ: *Ma tahaksin loodetavale kohale saada igal tingimisel. Kui muu ei aita, siis oleksin nõus hakkama ette valmistama pedagoogiumi eksamite vastu, et lähemal ajal võiksin saada ka õpetaja kutsetunnistuse. Lugupeetud herra direktor, mul jääb üle veel ainuke lootus, et võib olla teie üksi saate mind aidata ja samme astuda, et mind saaks valitud Petserimaale asutatava keraamika töökoja juhataja kohale ka ilma reservtunnistust omamata. Ma oleksin siis südamest tänulik! Oleks kurb, kui nurjuvad kõik mu plaanid ja kavatsused.* Orussaar võetigi tüüle, edimält meistri-instruktori kohusõtütjast, pärast oppajast. Võmmorskih tüüt timä aastil 1935–1941, kooni kooli lõpuni.

Küläpoiss pääsi päälinä

Latsõpõlv Setomaal olõ-s kerge ja varra tull' naada' karah käümä. Jaani esäl oll' talo väigokõnõ, talomaagi kõhnaõnõ. Kara man sis poiskõnõ lõgaš väidsega puuossast kujokõisi, eläjit vai inemiisi. Tuul aol käve Setomaalõ hulga rahvalaulu- ni vanavarakorjajit. Joh-tu' nuu' tsurakõsõ tsäpändüisi nägemä, saiõ' arvu, õt tuul

om andi. Tõie' timäle liinast papõrd ja värme ni kõnõli, õt Talinah om sääne kuul, koh saa joonstamist oppi'. Jaanil oll' iso opma minnä', a esäl jal rahha veid'õ. Nakas timäl pujast hallõ ni müüdi ar' perre ainumas hopõn. Taloh ilma hobõsõlda oll' tiidäki rassõ, a esä tahtsõ pujalõ parembat ello.

Külätsura tsiht oll' maalikunsti oppi', a sinnä timä sisse saa-s. Ülti, õt ku tahat, võit keraamikat oppi'. Hiitü timä tuu jutu pääle õkva ar'. Mõtõl, kuis esäle üldä', õt timä nakas suurõh liinah pottsepäst opma – nuid potitegijit oll' Petserimaal niigi viländ! Julgõ-s kooni keväjani kodo kirotä', õt niimuudu läts. A pärast hari-nõsi ar'. Kunstikuuli astõ timäga üteli aol ka tulõvatsõ' näütlejä' Karmi Kaarel ja Eskola Ants. Nuu' saiõ' maaliklassi sisse, a lätsi' ar' pärast tiatrikuuli. Pruumõ sis Jaangi üteh näidega sinnä' sisse saia', a võeta-s (kukki timäl oll' ka hüä lauluheli). Pärast sai arvu, õt potitüü andel oll' timäle nätä' saatusõ puult ant.

Korterihe sai timä koolitiinjä kehväkeiste elämistõ, tuu oll' kooli lähkoh. Kuuli käve külätsura tsuugõga. Tuu kehvis jää-s oppajilõ tähele pandmalda. Panti raha kokko ni ostõti timäle kangidse'. A sügüse, ku Jaan tull' üle muad-sõ moro kuuli palastõ jalgu-ga, õt saapit hoita', manidsi' oppaja' saapit jalga kängtse-mä – jouti tälle osta' üts paar, joudas osta' tööõnõ kah. Algus oll' rassõ, a pärast, ku sai veidõ tüütsõ, läts elo hõlpsambast.

Lõuse rongist naase

Üühulkminõ olõ-s Jaanilõ nigu tõisilõgi seto tsurrõlõ võõras. Eiski 10 kilomeetrit maad edesi-tagasi olõ-s vaiv pruudi mano kävvu'. 14–15-aastatsõlt oll' timäl edimäne armastus, a tuud hoiõ tä ni salahusõh, õt eiski näio tiia-s midägi. Edimätsse naase võtt timä Võmmorski koolih tüül ollõh, tõõsõga abiellu vanah iäh. Edimätsse naasega lõppi kuuheläminõ ar' ja minti lahku, tõõsõ naase matf timä Talinahe. Lat-si timäl olõ-s õi üte õga tõõsõga.

Orussaarõ Jaani ja Anita pulm 30.07.1939.

Pilt: eräkogo

Petseri Ehtüs- ja Keraamigakuul (Tüüstüskeskkuul), 4

Uma edimätsse naase Anita-ga sai Jaan tutvast Tartõ-Petseri rongih (arvada' sis pääle 1935. aastat), ku sõit Talinast kodo (päälinah käve timä tüüstüskooli oppajana vahel asju ajamah). Rongih silmäs timä kõrra ilosat, a veiga ikulist tütrikku. Tull' vällä, õt tuu oll' õkva tüüst ilma jäänü, julgõ-s kodo imä mano minnä' ni istõgi jaamah edimäiste rongi. Tiiäki-s kohe sõita' vai midä edesi tetä'. Jaan hüä inemisõ-na kutsõ tütrigu hindä poolõ, varsti sai timäst naasemiis.

Noorõ' elli' õnnõligult, kooni tull' sõda. Sõaagu saadõti nuur abielomiis Ida-Preisimaalõ määndsehegi savitõõstüistõ, noorik jäi kodo Petserihe, koh tüüt Lindsaarõ sööklah ettekandjana. Arvada' sääli löüdsenuur ja illos naane vahtsõ armastusõ, säksä ohvitsõri. Inne joulõ sai säädüslük abikaasa kirä, koh naane kirot, õt abielo om läbi. Miis joud-sõ vil päiv inne naase ar'sõit-mist kodo prossaitama. Naane küll ikk ja kitt umma hüä süä-mega miist, a järgmäne päiv

sõit säkslasõga minemä. Rohkõmb nä inämb eloh kokko õs saa'. Vaeõ kunstnik jäi aastist ütsindä, naist mäleh' siski hüä sõnaga.

Preisimaal tüüt Orussaar vil kooni Vinne väe sissemarssmisõni. Sääli võeti timä sõaväkke, koh pidi joonstama sainalehti ja loosungit. Pääle sõta läts ar' elämä Talinahe, koh tüüt aastil 1946–1952 kunstiins-tituudi keraamigameistri-na, pääle tuud kooni pensioni pääle minekini kunstitoodõtõ kombinaadih.

Hüä oppaja ni hüä ineminõ

Mitmõ' Võmmorski kooli vilist-lasõ' omma' Orussaart mäleh-tänü' hüä oppajana, kiä pand' savitüüh kõva põhja ala. Parhillaiki om tuu kooli töid hoiul aoluumuuseumi kogoh, mõnõki vil ka eräkogoh. Talinahki opaš timä tudengitõlõ põhilidsõ' keraamigavõttõ' selgest. Timä loohvka käsitreimisõ võttõ sai selgest terve põlv Eesti keraamikit. Orussaar oll'

nupuga miis. Kõnõldas, õt ku inne treiti anomit jalaga tou-gatava huurattaga treipingil, sis Jaani nõvvul tetti paremba' tüüpingi', kuna timäl oll' alalõ vil Preisimaalt peri joonstusõ'. Nuidõ perrä tetti huuratta' elektrimootori pääle, minkõ püürlemist sai õka muudu sää-dä' (reguliiri'). Nii saiõ' moodulitsõmba' savitreipingi' pia kõik Eesti savitüüstüistõ.

Matvei Juta mälehtäs, õt Jaan opaš ja aviõ kõõ tõisi: tek-k vai praaviõ tüüriistu, valvaš, õt vaasi-poti' õigõhe kuiosi' ni palotus ahoh hüä saasi'. Ku noorõl inemisõl oll' rahapuu-dus, and' võlgu, tagasi küüsü kunagi. Samah oll' timä nõudlik hindä ja ka opjidõ tüütege-misõ vasta – kõik pidi olõma kõrralik. Keraamigu-kunstni-kuna timä inämb umaloomin-gut õs tii', minkõst om hallõ. *Kahju, et ta siis, kui meie tema-ga koos töötasime, oli ise loobunud keraamika kavandamisest ja pühendas ennast teiste aitamisele ja õpetamisele ning Kunstitoodete kombinaadis toodangu valmistamisele – nii*

kirot Matvei pärast üteh kiräh.

Arvada' tuu pärast, õt Orussaarõ Jaan oll' kasunu noorõ-na vaesusõh, ihnä-s timä määnestki savianomat mine-mä visada' – ar'viskaminõ oll' nigu tüü teotaminõ. Parand' ar' praaki länngi aša', õt vaest kinkõlgi lätt vaia. Kõnõldi, õt kodo oll' timäl täüs õgasugut-sit „kunagi vaiaminevit“ asju, minkõ vaihõl ahta' käügiti'. Sängülegi olõ-s ruumi, maganugi tarõh lavva vai pliidi pääle tettü asõmõl.

Pääle tõõsõ naase surma läts Orussaarõ Jaani tervüs kehverbäst. Elo viimätsel aol olõvat tä umah aiah õga päiv põlvildõ pallõlnu, õt kinkõlõgi uma haigusõga kuurmast jää-si-i. Jummal võtt timmä kuul-ta': pääle kolmõ päivä sängüh põdõmist kuuligi umah kotoh. Rassõl aol oll' timä kõrval velepoig, kinkõst sai ka perija. Kunaginõ Võmmorski kooli keraamigaoppaja kuuli 1983. aastal 72 aasta vanusõna. Matõt om timä Talinahe Mõt-sakalmistulõ.

Jutt lätt edesi.

Lehte tegevä':

Toimõtaja Kauksi Ülle, tel 5656 9079, e-post: kauksiyille@gmail.com
Toimõtaja (lisaleht Vahtsõt Vallah) Kittusõ Kelly, tel 522 0661, e-post: kelly.kittus@setomaa.ee
Keeletoimõtaja Palmi Silvi
Seto keele tõlkja Sarvõ Õiõ
Külesäädmine Lööpri Priit
Välläandja: Setomaa Liit

Setomaa kolleegium: Külvik Helen, Kauksi Ülle, Laaneotsa Annela, Matvei Arvi, Sarvõ Õiõ, Leima Aarne, Kruusamäe Meelike, Jüriõ Vello, Järvelilli Rein, Leima Evelin, Mustimetsa Indrek.

Trükjä: Printall AS

Lehe ilmumist tugõ Setomaa Kultuuriprogramm ja lisalehte Vahtsõt Vallah Setomaa vald.

KAASTÜÜ' saata': kauksiyille@gmail.com

vai Setomaa aoleht, Obinitsa külä, 65301, Võro maakund.

SETOMAA VALLA UUDISÕ' saata': kelly.kittus@setomaa.ee
Tähtaig õga kuu 12. kuupäiv.

Lehe telminõ ja reklaam: tel 5627 3889, info@setoinstituut.ee

Meremäe noorõ' rattidõ pääl

KAHUSKI PÄIVI

Septembri edimätsil päivil olli' ilma' viil lämmä' ja suvidsõ' ja mi kõrraldi nuuriga' jalgrattamatka.

Sõidutii panni' kokko noorõ'eis'. Kokko mi sõidi 40 km. Suurõp jago tiist oll' müüidä maastikku, Piusa ürgoro matkarata. Mõnõ kotusõ pääl oll' peris rassõ, a ütstõist avitõh ja toetõh sai' kõik õgast keerulistsõst

kotusõst üle.

Noorõ', kinkõl olõ-õi umma jalgratast, saava' lainada' Meremäe nuurikeskusõst jalgratta. Nuurikeskusõl om viis jalgratast, mia' ostõti teno ENTAK ANK projekte konkur-silõ. Huvi jalgrattaga' sõitmisõ vasta oll' suur – kõik ratta' omma' terve suvõ kasutusõh olnu'.

Meremäe noorõ' rattamatka.

Kahuski Päivi pilt

Setomaa valla koolide 1. klassi õpilased 2019

MEREMÄE KOOL

Andreas Kooser
Emilia Bogovski
Lisette Kooser
Robin Palok

Klassijuhataja
Tiina Mets

MIKITAMÄE KOOL

Enrico Rumask
Milana Didžus
Getliin Laur
Artjom Bolšakov

Klassijuhataja
Kersti Kiudorf

VÄRSKA GÜMNAASIUM

Helen Hunt
Helin-Marii Viskar
Emma Uibo
Marielle Sulp
Nele-Gabriela Linnap
Sander Kodas
Käret Ostik
Martin Lombiots
Trevor Viilver
Mia Mirell Malahov
Rasmus Kingsepp
Marten Hüsson

Klassijuhataja
Merike Kull

Värskas Gümnaasiumi 1. klass.

Foto: Fotoprint

Meremäe Kooli 1. klass.

Foto: Päivi Kahusk

Mikitamäe Kooli 1. klass.

Foto: Sesame foto

MTÜde tegevuse ning kultuuri- ja spordi- sündmuste toetuste taotluste esitamise tähtaeg on 15. oktoober

Setomaa valla mittetulundusliku tegevuse toetamise eesmärk on Setomaa valla elanikele suunatud mittetulundusühingu, sihtasutuse või seltsingu tegevuse toetamine, erinevate huvigruppide, elanike ühistevõime toetamine, huvitegevuse ja vaba aja sisustamise võimaluste mitmekesistamine.

Toetuse taotlemiseks järgmiseks eelarveaastaks esitatakse vormikohane taotlus paberikandjal või elektrooniliselt Setomaa Vallavalitsusele jooksva aasta **15. oktoobriks** aadressil Pikk 12, Värskas alevik, Setomaa vald, 64001 või e-posti aadressil vald@setomaa.ee.

Setomaa valla kultuuri- ja spordisündmuste toetamise eraldamise eesmärgiks on arendada kultuuri- ja spordialaste sündmuste korraldamist Setomaa vallas omaalgatuse toetamise kaudu.

Toetuse taotlemiseks esitatakse vormikohane taotlus paberikandjal või digitaalselt allkirjastatuna Setomaa Vallavalitsusele **15. oktoobriks** aadressil Pikk 12, Värskas alevik, Setomaa vald, 64001 või e-posti aadressil vald@setomaa.ee.

Lisainfo karin.viljus@setomaa.ee.

Muudatused maakonnaliinidel alates 1.10.2019

Liin 80A Sikamäe – Meremäe – Obinitša – Orava raudteejaam

Liini on pikendatud Meremäeni. Tegu on Nõudeliiniga.
• Nõudeliin. Buss viib soovijad ORAVA RAUDTEEJAAMA reisirongile, mis väljub TARTU suunas. Sõitja peab sõidu-soovist teatama eelneva päeva jooksul telefonil 6404000. Tellimuste puudumisel buss ei välju.
• Kellaajad sõiduplaanis on tinglikud ja olenevad tellimuste hulgast. Väljumisaeg teatatakse sõitjale tellimuse registreerimisel.
• Liin ei ole käigus riigipühadel.

Liin 80B Orava raudteejaam – Orava – Obinitša – Meremäe – Sikamäe

Liini on pikendatud Meremäeni. Tegu on Nõudeliiniga.
• Teenindatakse ainult neid peatusi, kuhu on ORAVA RAUDTEEJAAMAST, RÖSSALT, KAMNITSA TEELT, ORAVA HAIGLAST VÕI ORAVALT sõitasaovijaid (teistes peatustes toimub ainult väljumine). Peatuste saabumisaegad olenevad sõitjate poolt soovitud sõidusuundadest.
• Ümberistumisvõimalus Oraval liinilt 83B (saabub kell 18.40).

Liin 83B Võru – Orava – Koidula – Orava

Liini väljumine peatusest Koidula jaam on ühildatud saabuva rongiga.
NB! Liinil on nõudepeatuseid.
• Matsuri peatust teenindatakse ainult nõudmisel. Väljumissoovi korral teavitada bussijuhti sisenemisel. Pealetulekusoovi korral nõudepeatusest vajalik ettetellimine tel 640 4000.
• Oraval võimalik ümberistumine liinile 80B kell 18.49.

Liin 88C Mikitamäe – Ilumetsa – Värskas – Saatse

Uus liin. Käigus E–R (v.a koolivaheajad).
• Ilumetsas võimalik rongile minek ja rongilt tulek. Rongi hilinedes ootab buss maksimaalselt kella 18.45ni.
• Värskas – Saatse – Värskas lõigule jäävaid peatusi teenindatakse vaid nõudmisel. Pealetulekuks tellida tel 6404000.

Mikitamäe	18.15
Ilumetsa	sisse 18.31, välja 18.40
Värskas sanatoorium	19.01
Saatse	19.29
Värskas	19.50

Puude istutamine.

Foto: Värskas Gümnaasium

Prantsuse viinapuud Värskas kooliaias

KELLY KITTUS

10.–11. septembrini oli Värskas Gümnaasiumis külas Lycée Professionnel Agricole et Horticole de Moissac (Moissac'i aiandus- ja põllumajanduskool, Prantsusmaa) kaheksaliikmeline meeskond õpetaja Christophe Squarcioni eestvedamisel.

Kahe päeva jooksul rajasid

kuus Prantsuse kooli aiandusõpilast õpetaja Nicolas Pimenta juhendamisel Värskas Gümnaasiumi aeda Moissac'i aiakese, kus oma koha leidsid Moissac'ist pärit õunapuu, ploompuu, pähklipuu ning neli viinapuud.

Taimede istutamisel olid abiks Värskas Gümnaasiumi noored.

Aed avati pidulikult 11. septembril.

Setomaale elama? Maal Elamise Päev 28. septembril

KELLY KITTUS

28. septembril toimub esimene üle-eestimaaalne Maal Elamise Päev.

Ettevõtmises osaleb ka Setomaa vald, oodates külla nii maaelust huvitatud linna-

inimesi kui ka vallakodanikke ja tutvustab siinseid teenuseid igas vanuses elanikele, töökohti ja kultuurielu.

Külatajatel on võimalus tutvuda ka mõne maale kolinud perega, näiteks Pärtiniega Matsurist või Valkudega Nedsajast.

Maal Elamise Päeva raames on avatud:

- Seto Tsäimaja
- Lüübnitsa küla
- Obinitša muuseumimaja
- Kivitii kohvik
- Värskas Sanatoorium
- Almar Puit OÜ
- Värskas Avatud Noortekeskus
- Toomemäe talu kodurestoran Maagõkõnõ
- Saatse Seto Muuseum
- Seto Ateljee-Galerii
- Taarka Tarõ Köögikõnõ
- Saatse õigeusu kirik
- Metsa talu Matsuri külas
- Meremäe Avatud Noortekeskus
- Nedsaja küla
- Inara Vanavalgõ Kohvitarõ

Lumetõrje nõuded Setomaa valla kohalikel teedel ja erateedel

1. Tööde teostamisel juhinduda majandus- ja taristuministri määrusest nr 92 „Tee seisundinõuded“, vastu võetud 14.07.2015, peatükk 4 „Talihooldus“ ja määruse lisadest 6, 7, 8 ning käesoleva tehnilise kirjelduse nõuetest.

2. Teedel lumekihi kriitiline paksus:

- 2.1. kohev lumi 10 cm;
- 2.2. sulalumi või lõrts 5 cm.

3. Lumevallide vahe möödetuna tee pinnalt 5 meetrit või kitsamal teel vähemalt sõiduraja laius. Lume- või lõrtsikihi paksust arvatakse kinnisõidetud lumekihi pinnast.

4. Teedel ja tänavatel alustatakse lumetõrje hooldustsükliga peale lumesaju või tuisu lõppu ühe tunni jooksul. Lumetõrje peab kvaliteetselt olema teostatud 16 tunni jooksul (eriti suure lumesaju ja tuisu korral 24 tunni jooksul) pärast lumesaju lõppu.

5. Tööpäeval alustatakse lumetõrjetöödega eelisjärjekorras õpilasveo liinide teedel, kindlustades tee läbitavuse vastavalt sõidugraafikule. Valla allasutuste teenindusmaal (koolide, lasteadeade parklad, sissesõiduteed) peavad lumetõrje tööd olema teostatud hommikul kella 7.00-ks.

6. Kui teeolud muutuvad eesmärgiks seatud seisundinõuetest halvemaks eriolukorra tõttu, siis pikeneb hoolde-tsükli aeg 24 tunni võrra.

6.1. Eriolukord on tugev lumesadu (üle 10 cm lund 12 tunni jooksul), tuisk kestvusega üle 6 tunni, jäite tekkimine kestvusega üle 4 tunni ja muudest erakordsetest ilmastikunähtustest tingitud teeolude oluline halvenemine. Eriolukorra piirkonna kehtestab tee omanik talihooldust teostava isiku ettepanekul. Vajadusel võrreldakse andmeid lähimate meteoroloogijaamade andmetega.

7. Lume sahkamisel tuleb hoiduda mahasõitide ja suubuvate teede ummistamisest.

8. Erateede omanikud peavad teavitama valla majandusspetsialisti lumetõrje teostamise vajadusest.

9. Erateede omanikud peavad puhastama teeservad vähemalt 3,5 m kõrguselt ja 2 m laiuselt puude okstest, et oleks tagatud lumetõrjetehnika ohutu juurdepääs majapidamistele. Kui seda nõuet ei ole täidetud, on lumelükkajal õigus jätta see teelõik lükkamata, tehes hetkeolukorrast pildi.

10. Ilupõõsad, puustikud, kivid, kanalisatsioonirajatised, truubid jms tuleb tähistada viisil, et need oleksid nähtavad ka pimedal ajal ning olenemata lumekihi paksusest (nt tähistada helkurribadega, postidega). Märgistamata objektide kahjustumisel kannab kulud kinnistu omanik.

11. Teenuse pakkuja ei ole kohustatud puhastama hoovi.

12. Teenuse pakkuja peab ruumi võimaluse korral puhastama majapidamise juures platsi, mis on vajalik sõiduauto või prügiauto ümberkeeramiseks.

13. Kohalik omavalitsus ei korralda lumelükkamist ega muud talihooldust erateedel juhul, kui teele on paigaldatud sõitu keelav liikluskäik (märk nr 311), sissesõitu keelav liikluskäik (märk nr 331) või mõni muu edasisõitu keelav liikluskäik või takistus. Teavitussilt ERATEE ei ole sissesõitu keelav märk. Palume liikluskäik eemaldada või märkidele peale panna kilekott, et teostataks lumelükkamist.

Täiendav info: majandusspetsialist Lauri Saar, tel 5204526, e-post: lauri.saar@setomaa.ee.

Setomaa valla uued jäätmeveo hinnad alates 1.10.2019

Praeguseks on jäätmete käitluskulu kasvanud 61%, tööjõukulu 23%, kasvanud on arvete postitamise kulu ja kütusekulu üle 12%. Lisaks on kasvanud jäätmejaamades käideldavate jäätmete kogus.

Uued hinnad Värskas, Mikitamäe ja Meremäe piirkonnas alates 1.10.2019 on kirjas all olevas tabelis.

Jäätme-liik	Kategooria jäätmemahuti suurus (m³)	Teenustasu hind jäätmete ühe-kordse käitlemise eest ilma käibemaksuta (€)	Teenustasu hind jäätmete ühe-kordse käitlemise eest koos käibemaksuga (€)
Segajäätmed	0,14	2,09	2,51
	0,24	3,58	4,30
	0,37	5,53	6,64
	0,60	9,86	11,83
	0,80	11,95	14,34
	1,50	22,41	26,89
	2,50	37,34	44,81
	4,50	67,22	80,66

Setomaa noortekeskused ootavad külastajaid

TRIINU ARUND

Värskas ANK juhataja

Värskas Avatud Noortekeskus

on avatud esmaspäevast reedeni kella 12–18.

Noortekeskus pakub noortele aktiivset vaba aja veetmise võimalust, mis aitab kaasa noore inimese mitmekülgsele arengule.

Noortekeskuse huviringid on ujumine, tants, multimeedia, draama, dj ring, parkuur ning ekstreemsporti harrastavatel noortel on võimalus kasutada Värskas ekstreemparki.

Noorte jaoks on olemas noorsootöötajad Triinu Kotov ja Triinu Arund. Värskas noortekeskuse tegemiste ja huviringide kohta leiab rohkem infot Facebooki Värskas avatud noortekeskuse lehel ning jälgida saab meid ka Instagramis (<https://www.instagram.com/varskaank/>).

Kontakt: varska.noortekeskus@setomaa.ee, tel 517 1796.

Mikitamäe noortekeskuse

noorsootöötaja on noortekeskuses olemas esmaspäeval kella 12–18, kolmapäeval kella 12–20 ja reedel kella 13–19. Noortekeskus korraldab noortele erinevaid teemapäevi, väljasõite, õppepäevi ning

Parkuurivõistluse vanema rühma võistlejad.

Foto: Päivi Kahusk

huviringiks on möögvõitlus.

Noorte jaoks on olemas noorsootöötaja Külli Piir.

Kontakt: mikitamae.noortekeskus@setomaa.ee, tel 5342 0676.

Meremäe Avatud Noortekeskus

on avatud esmaspäevast reedeni kella 12–18.

Noortekeskus pakub mitmekülgset vaba aja veetmise võimalust piirkonna noortele.

Noortekeskuse huviringid on kokandusring, matkaklubi, nüüdistants, motoklubi, poks, filmiring.

Noorte jaoks on olemas noorsootöötaja Päivi Kahusk,

Kontakt: meremae.noortekeskus@setomaa.ee, tel 5354 9451.

Kolme noortekeskuse ühine Facebooki leht Setomaa noorsootöö koondab kokku kolmes noortekeskuses toimunud ja tulevased ühised tegevused, väljasõidud ja huvitegevused.

Noorsootöötajad soovivad kõigile noortele tegusat alanud õppeaastat ja värviderohket sügist!

Kohtumiseni noortekeskuses!

Veeproovid Värskas, Laossinas ja Mikitamäel

Terviseamet võttis augustikuus veeproovid Värskas alevikus Kalda tn allikast, Laossina kalmistu salvkaevust ja Mikitamäe küla Mäe tn 18 salvkaevust. Joogivee analüüside järgi ei vasta eelpool nimetatud allika ja kaevude vesi mikrobioloogiliste näitajate poolest

sotsiaalministri 31.07.2001 määrusega nr 82 „Joogivee kvaliteedi- ja kontrollinõuded ning analüüsimeetodid“ § 4 kehtestatud kvaliteedinõuetele.

Vees on Coli-laadseid baktereid ja enterokokke. Coli-laadseid baktereid leitakse reostunud

veest kui ka väliskeskkonnast (toitaineterikkas vees, reovees, pinnases, lagunevas taimses materjalis). Samal ajal Coli-laadsete bakterite olemasolu näitab, et vees võivad olla ka mingid teised bakterid (haigustekitajad). Nõrgestatud immuunsüsteemiga inimestel

(nt lapsed, vanurid) võib bakter osutada terviseriskiks.

Terviseamet soovib allika ja kaevude vett joogiks mitte kasutada.

Tarvitamise korral joogiks ja toiduvalmistamiseks ning nõudepesemiseks võib vett kasutada ainult keedetult.

Hea töötaja*!

Tule osalema **TASUTA** praktilisele **KOOLITUSELE** „Samm unistuste töökohani“, kus sul on võimalus mõelda oma võimalustele ja tugevustele.

KOOLITUSE OSAD ON:

1. Ettevalmistus töötöinguks
2. Töövestlus
3. Tööelu planeerimine ja suhted töökohal
4. Tööõigus
5. Tööklubi

Võimalus on minna **erialasele kursusele** ja saada tasuta **karjääri-, psühholoogilist ja võlanõustamist** ning osaleda **tööpraktikal**. Transpordikulud kompenseeritakse, koolitusel on tasuta toitlustamine ja vajadusel lapsehoid. Osaletud päevade eest on päevastipendium.

INFOTUND koolituse kohta **2.10.2019 kella 11–12 Värskas kultuurikeskuse väikeses saalis** (Pikk tn 12). Vajalik **REGISTREERUMINE** enne infotundi: tel 5662 4441 või liia.tinno@jmk.ee.

*Koolitusel saavad osaleda:

- inimesed, kes on tööturult eemal olnud 6 kuud või enam ning hetkel ei õpi ega tööta;
- mittetöötav ja mitteõppiv vanem, kes pole vähemalt viimased 18 kuud töötanud ning kellel on alla 7-aastane laps;
- 16–26-a noored, kes hetkel ei õpi ega tööta.

JOHANNES
MIHKELSONI
KESKUS

Kõivo Anne õpetas presidendile ketramist.

Foto: presidendi kantsleil

Setomaa vallavalitsuse ja volikogu liikmed koos presidendiga.

Foto: presidendi kantsleil

Jan Tammik renoveeris Värskas maja, mis on nüüd tema maalide koduks

Ilmselt on Värskas elanikud juba märganud, et Lemmiku poe vastas olev maja on saanud uue välisilme, maja ees on tuhattoosiga laud ja tool, aias kaks suurt musta koera. Ukse peal on silt „Jan Tammiku maalid“.

KELLY KITTUS

Lähemini sealt mööda ja astun sisse. Esimeses ruumis ei ole kedagi. Tagumises toas toimetab mees molberti taga, maalib süvenenult. Kõnetan teda, tutvustan end ja teen ettepaneku natuke juttu ajada ja ka laiemalt Setomaa elanikele teda tutvustada.

Jan Tammik on napolisõnaline Eesti maalikunstnik, kes maalib põhiliselt natüürmorte, mere- ja maastikuvaateid. Tema stiil on traditsiooniline, maale iseloomustavad ülim realism ja natuuritruudus. Õppis Jan Rakvere 3. Keskkooli kunstiklassis ja Tartu Kunstikoolis. On osalenud paljudel näitustel, lisaks Eestile ka Soomes, Rootsis, Saksamaal ja Prantsusmaal. Tema töid on paljudes muuseumides ja erakolleksioonides. Tema isa on maalikunstnik Rein Tammik, kes elab Pariisis.

Jan, mis sind siia poole Eestit toob?

Tänu koertele sattusin. Tallinnas elasin enne, tüdinesin ära seal linnas olemisest. Mereäärsetele majadele ei hakanud hammas peale, nüüd

mõtlen, et jumal tänatud, seal on külm ja tuuline. Siin on soe. Tüdinesin koerajunnide koristamisest linnas. Elasin Uues Maailmas ja üldse rahu ei saanud, kogu aeg mingid koerad tulid vastu. Nüüd ma olen siin Orava lähedal 15. aastat rahus olnud.

Aga miks Värskas?

Ma ei tea, oli siin müügis. Peaaegu oleks Võrru ostnud, seal oli ka kesklinnas selline mõnus koht. Aga siis mõtlesin, et siia on hea ligem käia ja valgusreklaame vähe, et panen enda omad ka üles. Ja ma olen alati mõelnud, et siin peaks tegelikult mingi suvekohvik olema. Palju väikesi laudu, jood veega lahjendatud veini ja vaata, kes poodi tuleb. Siin pole ühtegi pinki peale selle bussipeatuse.

Idee vajab teostajat

„Kohvikut ise väga pidada ei tahakski. Ideaalis võiks keegi vedada seda, et ma ei peaks iga päev kohal olema, et kui kohvik on lahti, vaatab ka galerii järele, ja vastupidi, et kui pidaja tahab kuhugi minna, siis saan ise siin olla. Ja seda söögiosa vist mitte, et lihtsalt igasugused vedelikud ja mingid pähtlikud ja jäätised. Vaaritamist nagu ette ei kujuta,“ avab Jan oma mõtteid.

Kaua sa selle maja kallal juba toimetanud oled?

Maja ostsin sel kevadel, venib siin see tegemine, aga ongi parem, kui tasapisi teed. Möödakõndija vaatab, et täna on nii, aga homme on nt mõni

silt juures või uks ära värvitud. Vesi ja kanalisatsioon on vaja veel sisse panna. Ei taha üldse enam midagi ehitada, talus oli ju aastaid vaja midagi ehitada, see oli veel hullemas korras kui see hoone siin. See on siis mul viimane maja ehitada-putitada.

Kas ateljee-galerii mõte tuli sellest, et tööd koju enam ära ei mahtunud?

Ei, mahtus ikka, mul on väga suur ateljee. Aga üks mõte oli see, et kodus ei viitsi maalida enam. Hakkad tegelema igasuguste muude asjadega. Aga kui siia juba tuled, siis midagi teha ei ole, ikka hakkad maalima. Ega see eriline äriprojekt ei ole, ühtegi pilti veel tänu galeriile müünud ei ole. Kaheksa pilti olen müünud neile, kes muidu oleks mulle koju tulnud.

Kunstile on ju raske hinda panna?

Jah, aga lihtsalt mis on aastatega väljakujunenud hinnad. Kodulehekülje peab muidugi uue tegema.

Miks sa maalid?

Midagi muud peale maalimise pole nagu teha osanud, mis sa muud ikka teed. Tundus nagu kõige lihtsam. Palgatööl ma pole eluski käinud, kellast kellani. 50 aastat elanud ja pole kordagi kindlal ajal iga kuu töötasu saanud. Maalikunstniku elu on selline, et kord on palju raha, siis jälle laenad, et üldse sööki osta.

Moodsa kunstiga väga ei tegele, nooruses sai

President Kersti Kaljulaid külastas Setomaad

KELLY KITTUS

Eesti Vabariigi president Kersti Kaljulaid külastas 27. augustil Saatse piirkonnas Saatse Seto muuseumi, piiripunkti, kirikut, Kriisa talu ja Toomemäe talu kodurestorani Maagokõnõ. Seejärel kohtuti Värskas Setomaa vallavolikoguga.

Meeleolukas ja tegus päev möödus kiirelt, päeva jooksul vesteldi kõigile osapooltele olulistel teemadel, puutumata ei jäänud kliimamuutused ja pärimuskultuur. Oluline oli tutvumine kohaliku elu ja kultuuriga, näiteks sai Kersti Kaljulaid proovida ketramist ja maitsta kohalikku toitu, kohal olid ka leelonaised. Kirävüü käsitöölised kinkisid presidendile enda valmistatud suurräti.

30. augustil külastas Kersti Kaljulaid Obinitsa muuseumi. Setomaa Muuseumide

direktor Merily Marienhagen tutvustas Setomaa Muuseumide süsteemi, Öie Sarv Obinitsa muuseumi maja ja seto rõivaid. Jutuks tuli ka, kuidas lapsed vastavad küsimusele „Kust sa pärit oled?“ tänapäeval juba „Mustamäelt, Öismäelt jne...“ Ehk siis on oluline lastele rääkida, kust on nende vanavanemad pärit, kus on nende juured. Presidendi lapsed vastavad sellele küsimusele, et nende juured on Saaremaal ja Setomaal. Seoses instituu- di tegemiste ja raamatute tutvustamisega puudutati ka seto keele säilimist ja tõdeti, kui oluline on seda lõimida Setomaa koolides erinevates tundides.

14. septembril käis president koos oma meeskonnaga Nedsaja külas talgutel. Üheskoos puhastati võsast külaplats, istutati pihlakaid ja laoti puuriita, samuti võõbati üle laste mänguväljaku puitpiirded.

Õhtusel simmanil astus üles Nedsaja Küla Bänd.

16. septembril kohtusid Piiriveere liidri projekti „Mahe ja muhe – Mikitamäe, Värskas, Meremäe, Orava ja Misso haridusasutused mahetoidule!“ partnerid presidendiga Rõuge koolis. Kohtumispäik valiti seetõttu, et Rõuge näitab teistele eeskuju, kasutades juba 20% mahetoorainet. President kohtus Rõuge kooli õpilastega, rääkides nendega keskkonnan- hoiust. Seejärel vaadati Rõuge koolisööklit ja arutati, kuidas luua paremaid tingimusi mahetoidu sissetoomiseks.

18. septembril külastas Kersti Kaljulaid Lüübnitsa küla, kus elanikud said küsida endale olulisi küsimusi, üheskoos söödi ka õhtusööki.

19. septembril toimus Verhulitsas Setomaa orienteerumispäevak, millest president osa võttis.

Jan Tammik.

Foto: Kelly Kittus

igasuguseid asju tehtud. Aga nüüd jään sellele laadile truuks. Portreedega on öudne peavalu, loomaportreesid võib küll teha. Nemat ei vaidle vastu, et pole üldse sarnane jne.

Südames lemmikloomad

Silitan tema rahulikke suurt kasvu koeri. Jan ütleb, et muidu ei tassiks neid niimoodi tööle kaasa, aga nad ei taha kuidagi üksiku koju jääda. Nad on ikkagi sõbrad või niimoodi.

Janil on ka lehm, lihaveis, kelle ta purjuspäi Lindora laadalt ostis. „Teised ostavad sibulavani- nikuid ja puulusikaid, aga õige džentelmen ostab ikka lehma,

depressiivseks, kui viimane kana ära suri. Nüüd ühel õhtul tõin talle uue kana ja ta on väga õnnelik. Omavahel käsikäes liiguvad ringi, ikka ühenaisepidamine, mitte kümme kana ja üks kukk,“ naerab Jan.

Palju sa kohalike elanikega tutvunud oled?

Mitte eriti. Poemüüjaid ja omanikke teen. Osa on seoses galeriaga sisse astunud. Preestriga olen tuttav ja naabriga. Ühiskondlikus elus väga ei osale.

Kas eestlane üldse ostab kunsti?

Ikka ostavad. Mul küll on. Viimasel ajal küll vähem, väga ei tegele sellega enam. Kui veel tagant torkida ja on normaalsed pildid. Hiljuti käis üks kamp, igaüks ostis kaks pilti. Esialgu ei olnudki paljudel võimalust plaanis osta, aga saab ju hinnas ka kokkuleppele. Isegi Värskas raamatukogus on mul alati vähemalt kaks pilti ära ostetud, kui seal näitused on olnud.

Ametlikult galerii veel avatud ei ole, sest silte pole ja kella-aegu pole ülevall. Jan arvab, et kella-aegu ta ei panegi, sest siis tekiks kohustus kogu aeg kindlal ajal kohal olla. Küll aga on kunstnik väga külalislahke ja kohapeal olles kutsub kõik uudistajad hea meelega sisse. Avamispidu ta ilmselt korraldada ei plaani, sest talle tseremooniad ei meeldi. Siiski viskab õhku mõtte, et ühe sellise peo võiks ju järgmisel aastal aset leidva 50 aasta juubeliga ühendada.

Tuleb tunnistada, et ateljee- galerii sobib Värskas südamesse nagu valatult. Omal pool julgustan kõiki lehelugejaid kindlasti Jan Tammiku galeriist läbi astuma, paar sõna juttu puhuma ning miks mitte, ka mõne maali ostma. Mina igal juhul panin juba paarile teosele silma peale.

Sotsiaalminister Tanel Kiik külastas Setomaad

RAUL KUDRE

Setomaa vallavanem

Kui Vabariigi Valitsus tegi otsuseid Piusal riigipiiri väljahitamise osas, siis järgmisel päeval alustas sotsiaalminister Tanel Kiik oma visiiti just ühest Eesti kaugemast, Setomaa nurgast Luhamaalt. Kohuti väga aktiivse kogukonnaga ja arutleti külarahvaga Luhamaa külakeskuse võimalikkusest ja riigipiiri ehitamisega seonduvatest ohtudest, pidades silmas külateid ja kõike sinna juurdekuuluvat.

Üheks suurimaks murelapseks on pikalt olnud Meremäe piirkonna perearsti puudumine. Arutelu tulemusena tõdeti, et aasta algusest terviseameti poolt nimistu laialijagamisele oleks olnud võimalikud ka teised alternatiivid. Nüüd on hea tõdeda, et valla on koostöös OÜ Terviseagentuuriga võimalus peale tegevusloa saamist 1. oktoobrist perearst Meremäele

tagasi saada.

Obinitsa eakate seltsi vittaalsed liikmed arutlesid ministriga oma rõõmude ja murede üle. Perearst tõusis jälle jutu- teemaks. Obinitsa seltsimaja maitstvate roogade kõrvale arutleti teisel pool piiri olevate Eesti kodakondsete kaasmisest ja Eesti riigi kohalolust Petserimaal. Siin on palju tahke ja mõtteid jagas siin Pihkvas resideeruv konsul Triin Parts.

Visiidi lõpetuseks oli kohtumine Rikka Ivvani talus noortega, kes pidasid heaks algatuseks „Noored Setomaale“ programmi ning julgustasid sellist skeemi riigil laiendama ka teistesse piirkondadesse. Üheks eesmärgiks on Setomaal koolide toitlustus viia maheda tooraine baasile ning sellega hoogu anda kogu tervisekäitumisele Eestis.

Visiidi käigus andis Setomaa mitmeid mõtteid ja ideid ministrile kaasa, mida valitsuses arutleda ja loomulikult ka Eestis rakendada.

Sotsiaalminister Tanel Kiik Setomaal.

Foto: Raul Kudre

SPORT

REIN ZAITSEV

Setomaale hõbemedal

17.–18. augustil toimusid Tallinnas Kadrioru staadionil Eesti meistrivõistlused kergejõustikus. Väga põneva lõpuga 800 m jooksus võitis Karel-Sander Kljuzin hõbemedali ajaga 1.54,95. Võitjale, peagi MMil 3000 m takistusjooksus võistlevale Kaur Kivistikule kaotas ta 0,05 sekundiga. Kolmanda koha sai Sten Ütsmüts ajaga 1.55,16.

Karel-Sander Kljuzin.

Foto: Marko Mumm / EKJL

OK Peko medalivõitjad.

Foto: erakogu

OK Peko võitis viie päevaga 32 Eesti meistrivõistluste medalit

Augusti viimastel ja septembri esimesel nädalavahetusel oli orienteerumises Eestis selle aasta kõige kibedam medalite väljamängimise aeg, millega ühtlasi tõmmati joon alla käesoleva aasta tiitlivõistlustele.

24.–25. augustil toimusid Eesti meistrivõistlused sprindis, sprinditeates ning öises orienteerumises. OK Peko liikmetest võitsid medalid sprindis: I koht Mihkel Mahla (M16), Karel-Sander Kljuzin (M20), Kristel Kõivo (N20); II koht Olle Ilmar Jaama (M16), Leana Jete Korb (N16), Mari Linnus (N18), Ain Fjodorov (M40), Epp Käpa (N45); III koht Randy Korb (M45), Paavo Rõigas (M50). Öise

tavaraja medalivõitjad: I koht Kristo Heinmann (M21), Mihkel Mahla (M16), Ain Fjodorov (M40), Paavo Rõigas (M50); II koht Olle Ilmar Jaama (M16), Leana Jete Korb (N16), Kristel Kõivo (N20). Sprinditeate medalivõitjad: I koht MN18/20 võistkond: Mari Linnus, Mihkel Mahla, Karel-Sander Kljuzin, Kristel Kõivo; II koht MN14/16 võistkond: Anni Linnus, Timo Kudre, Olle Ilmar Jaama, Leana Jete Korb; III koht MN21 võistkond: Daisy Kudre, Gion Schnyder, Kristo Heinmann, Emily Raudkepp.

31. augustil ja 1. septembril toimusid Eesti meistri- võistlused tavarajal ning noorte ja veteranide teatejooksus.

Tavaraja medalivõitjad: I koht Mihkel Mahla (M16), Karel-Sander Kljuzin (M20), Randy Korb (M45); II koht Kristel Kõivo (N20); III koht Olle Ilmar Jaama (M16). Noorte ja veteranide teatejooksu medalivõitjad: I koht M14/16 klass Timo Kudre, Olle Ilmar Jaama, Mihkel Mahla ja N18/20 klass Mari Linnus, Leana Jete Korb, Kristel Kõivo; III koht M45/50 klass Paavo Rõigas, Randy Korb, Ain Fjodorov.

7. septembril toimusid Eesti meistrivõistlused pikal rajal. Pika raja meistriks krooniti Kristel Kõivo (N20) ja Ain Fjodorov (M40). Hõbemedalile jooksid Mari Linnus (N18) ja Mihkel Mahla (M16).

Kergejõustikusuvi Setomaal

Suve jooksul toimus Setomaa vallas kolm kergejõustikuõhtut. Alustati 4. juulil Meremäel, kus võisteldi kolmel alal, teine kord saadi kokku 17. juulil Mikitamäel, kus võisteldi samuti kolmel alal, ning kolmas kord 6. augustil Värskas

võisteldi neljal alal.

Kõigil kolmel kergejõustikuõhtul osales kaks sportlast: Andero Naruson ning Kaisa Kurgan. Kokku osales 40 erinevat kergejõustikuhuvilist, kes tegid kolmel õhtul kokku 113 starti.

Kergejõustikuõhtu Värskas.

Foto: erakogu

18. septembril toimunud X Eesti meistrivõistlustelt kiikingus tõi esikoha Setomaale Sergei Vertepov ning kolmanda koha Veiko Jänes. Teise koha sai Karl Erik Sala. Kõik kolm esindavad spordiklubi Vabadussport.

Foto: erakogu

TULE TRENNI!

E KELL 18

K KELL 18

AEROOBICA

Värskas kooli väikeses saalis

Juh. Triinu Arund

2 OSAVÕTUTASU

alustame 16.09.

Seto Instituudi tegemistõst

RAUDOJA AHTO

Põnnõv om kõik taa elokõnõ, midä mi elä ni ka mis om olnu. Mille nii – selle õt elo eis' tuu pallõ põnovat ette, aig lät liisna kipõstõ, olõsi' õnnõ aigu tuu kirja panda'. Täämpä õnnõs om sääne päiv, ku satas vihma ja oma aigu lavva takah istu' ni kirja panda', mis om lähiaol tett ni plaanih tetä'.

Suvõ ja keväjä joosul om rohkõmba saadu ringi sõita'. Keväjä sai naatus pääle Seto Instituudi jaost arõngukava kokkopandmisõga, kohe oll' kutsut kõik, kiä' tahtva' üteh mõtõlda'. Mõnõ' inemisõ' õks ka tulli' päält nõukogo liikmidõ ja hulga hüvvi asju sai kirja pantus, a viimäne ots kokkopandmisõst jäi sügüse pääle. Ka soo märkmisõ mano kutsu kokko kõõ kolga rahva, kiä taht üteh kõnõlda', määnestmuudu piäsi' Seto Instituut vällä nägemä ni minkaga tegutsõmma. Ettevõtminõ lõpõs sügüse ja jäänü om viil üts ütime märgotaminõ ja tuu om 18. oktoobril kell 12 Verska tsäitarõh. Pallõ kõigil julgõhõ mano astu' ni üteh märgota'.

Midä sõs õks konkreetsest suvõl sai tettüs? Kuningriigipääväl Küllätüväh andsõ üle avvuhinna parõmba setoteemalitsõ bakalaurõusõ- ni ka magistrütüü iist. Bakalau-

Raudoja Ahto.

Sundelli Harri pilt

rõusõtüü oll' kirotanu Seimi Eleriin ja timä tüü päälkiräst oll' „Seto naise hame aineline kleidikolleksioon – „Veere pääl““; magistrütüü „On linguistic fieldnotes, legacy material, and objectivity – a case study on the meta-documentation of the South Estonian Kraasna dialect“ oll' kirotõt Weberi Tobiasõl ja kaitst Londoni SOAS-nimelidsõh üli-

koolih. Taa konkurss näütäs, õt Setomaa kottalõ tetäs uurimisi kavvõmpah ku Seto- ja Eestimaa ja tiidmisi saa kasuta' ka vahtsidõ asju tegemistõ man.

Muidoki kuningriigipääväl om olnu instituut vällä uma raamaduletiga, koh saa kaia' vanno ja vahtsit raamatit, tetä' kaupä üte ja töösõga. Lisast toolõ ommava' laado' sääntse' hüä' kotosõ', koh inemisi

nätä' ja näile mi tegemisi tutvusta'. Inemisõ' tulõva' mano, näütäse' pilte, tahtva' rohkõmba tiidä' uma suguvõsa, esivanõmbidõ ni külä kottalõ. Uurva', kost tiidmist saia', ja sõs mi tuud ka tii, selle õt instituudi ütest eesmärgist ommõgi sääne tegevüs. Lisast toolõ ka kõlstadas ja kirotadas, saadõtas pilte ja uurtas, kiä sääl pääl ommõ, ni küüstäs nõvvu.

Om olnu mitmit põnovit uurimisi, lisast inemisi kottalõ om näütüest uurit Petseri Buddha kujo kottalõ. 1934 raoti Petseri mastõrast mitte kavvõndõhõ Paatskohka oro liivakivikaldõhõ suur Buddha kujo, minkast kirotõdi umal aol ka aoleheh, ja sõs tahti üte artikli jaost tiidä', mis tuust om saanu ni minka jaost tuu tetti. Mi avida hüä meele ja ku kinkäl om hindäl põnovat matarjali setodõ ni Setomaa kottalõ, sõs hüä meele võta vasta ja tii paljundusi. Ku kinkälgi säänest api vaia, sõs kirotagõ' julgõhe info@setoinstituut.ee vai kõlstagõ' 5182411.

Suvi om olnu ka sääne hüä aig, ku saa ringi sõita' ja kotusõpääl inemistõ käest tiidmisi kor'ada' ja pilte tetä'. Nii saiõgi mitmit ringsõitmisõ tettüs ni siih- ku säälpuul kontrolljuunt fotograaf Tuule Toomasega. Võit arvada', õt Setomaa om jo iist ni takast üles pildistõ,

sõski ni joht olõ-i ja ku määnestki vahtsõt trükist tiit, om õks pilte puudus ja muidoki kõik ka muutus. Hüä om, ku tuu kõik saat aoluu jaost üles võtta'.

Otsapite lätski jutt raamatidõ pääle, sõs ka soo aastak om viil uuta' paari põnovat raamatukõist. Instituut eis' and vällä raamatukõsõ seto kalendripühhist. Lisast kerkopühhile andas ka ülekaehus vahtsõmba ao tähtpäivist. Sõs suvõ joosul sai paar kõrda üteh käütüs ja tiijuhis oltus Puustusmaa Tiialõ, kiä tege üteh fotograaf Otsiveri Kadriga ilosat aoluulist kunsti-kingtüsraamatut Setomaa pühäsenulõst ja pühäsisit. Om jo seto tarõ kõõ tähtsämp kotus pühäsenulõ, koh pühäse' ommava' kas lavvakõsõ pääl vai kibotih ni tuu ümbre om ilosahe pühäserätt. Muidoki lää edesi ka Setomaa kogoteosõ kolmanda osa välläandmisõga, minka päämitsõst teemast on kiil ni vahtsõmba ao kultuur.

Keväjäst nakaš pääle kuuh-tüüprojekt üteh Setomaa vala- ja Petseri rajooni kuulõga. Päämitsõst teemast om keele ni kultuuri oppaminõ ni tugõminõ. Tegevüs om sääl mitmit, a instituut piät vällä andma seto koduluu opiku, tegemä aabitsa mano tüülehti, kõrraldama oppajidõ kooltamist, tegemä ka oppõreise.

Edimätsõ oppõreisiga viiäski Setomaa koolilatsõ' Irboskahe ja ümbre Irboska järve matkalõ. Tuu kant om väiga illos ni kultuuriobjekte poolõst väiga rikas.

Süküs tulõ väiga põnnõv ja om mitmit ettevõtmisi, kohe om hüä miil kutsu' kõiki, kinkäl om aigu ni huvvi tulla'. Traditsioonist om saanu, õt oktoobrih tege instituut bussiekskursiooni „Ülikuul rattil“. Timahava om jo viies kõrd ja mi matka ni ka sõida ringi Raakva ja Üle-Pelska nulgah, koh om pallõ silmälättit, tsäsonit, ummamuudu arhitektuuri ja viil hulga tõisi põnovit kotussit. Pankõ' kipõst kirja, õt tuu toimus 20. oktoobril, ja ankõ' ka meele tiidä', õt ti tahat tulla', selle õt buss olõ-i kummist ja saava' tulla', kiä' ommava' kipõmba'.

Sügüse saa ka Verska talomuseum 25 aastakka vanast ja tuud tähistedäs väiko põnova konverentsiga, midä avitas ka instituut tetä'. Konverents üteh iloõdaguga toimus 1. novembril ja tuust vaest pikembält vahtsõh Setomaa aoleheh.

Naa' olliva' sääntse' edimätsõ ja tähtsambä' asä', mis instituudi tegemistõga miil- de halgativa', a tegemist jakkus egäst pääväst. Võtkõ' aigu ja tulkõ' mi tegemistõ mano üteh.

Mustimõtsa' ja Sõrmusõ' sai' kokko

MUSTIMETSA INDREK

Puugnitsa külä elänik

Vanal hüäl aol oll Puugnitsa küläh ninnikirmaski pidamisõ kotus. Tuu väkev pido oll juulikuu töösõl pühapääväl ja tõi kokko nii vana külä ku ka' sugulasõ' ja tutv' siist ja säält-puult Mädjäkö, Setomaast kõnõlõmalda'. A 90ndidõ edeotsah viil tassahillä peet ninnikirmask vaiu unõssihe, nii kipõlt ku jäi' tühäst soo Setomaa piiris olõva Mädjäõõ vee-re talodõ asunigu' ja vana' sugupuu'.

Ninnikirmaskit peeti 1930. aastidõ keskpaigani' välläpuul Setomaa piire Kahkva mõisa pargih, a 30ndidõ lõpuh kolõ ninnikirmask üle Seto poolõ pääle, Puugnitsa küllä. Pido oll suur ja tuud tiiti üle maa ja ilma. Ninnikirmaskilõ tull kokko tuhandit inemisi nii Võro- ku Setomaa küllist, kiäki' sinnä' kedägi' kutsu-us, kiäki' midägi' organiseeri-is; oll tiidä' õnnõ päiv ja pidokotus, rahvas tull kokko ja pido lätš kauma.

Tuu vana ja unõssihe jäänü' peo tuulõh otsusti ar' kasuta' tuud vanna kuuhkaumisõ aigu ja kutsi juuli töösõl pühapääväl uma vanavanõbidõ kodotallo Puugnitsahe küllä Mustimõtsa' ja Sõrmusõ', kinkõst Mustimõtsa' omma' soo külä põlidsõ' elänigu' ja jo aastasatu. Mustimõtsa' omma' Puugnitsah talla ja elosit pidänü' ja elänü' tämbätsõ pääväni' ja tulõ luuta', õt säänestmuudu jääs soo perrenimi viil aastasatos soo küläga'. Sõrmussidõ perekund om olnu' üts tähts-

Mustimõtsa' ja Sõrmusõ'.

Mustimetsa Indreku kogo pilt

bit Mustimõtsu „elokaaslanõ“ ja tukõv hõimlanõ – meil om aost-aigu olnu' sakõ ja armas läbikauminõ, olgugi', õt Sõrmussidõ elo' lätši' Setomaa tõisih küllih, päämätselt Käre ja Varõmäe küläh (viimätsõh om sündünü' ka' seto lauluimä Maria Kütte).

Kokkotulõk tõi Puugnitsa küllä pia 50 vanna ja nuurt, säälhulga pallõ latsi, ja ütehkuuh joonstõdi kokko sugupuu juuri, kaeti vannu ja vahtsit pilte, saadi tutvast ja tulõtõdi miilde Puugnitsa jutta ja elosit. Tuu oll edimäne kõrd, ku nuu' kats sugulaspereht umavaihõl ilma muu põhjusõlda' ku õnnõ kokkosaamisõ rõõmuga' kokko sai'. Talosainu pääle oll'i pantu' vana' pildi', nuid sai kaia', oll katõt uhkõ laud. A kokkotulõk oll kindlahe täht-

sä tuuperäst, õt noorõp rahvas tull kohalõ ja ütstõsõga' sai jutata', sai vahtsõlt ummiga' kokko, lõuti ütstõist.

Ma usu, õt ilmah om viil hulga Mustimõtsu ja Sõrmussit, kiä' saa-as kokkotulõkulõ tulla', a kiä' võisi' mullõ uma olõmaholõmisõst ja sugupuu juuri otsinguist tiidä' anda'. Mul olõs hüämiil ka' kuulda' mi sugupuuga' kokkoputnu' lähisugulaisilt ja tutvilt mälestüisi ja fotosit mi luust ja inemisist. Ma olõ ja mi olõ õgasagamatsist hüvvist vihjetest ja palakõisist huvtõt – õks tuu jaost, õt sugupuu kokko saasi' ja sugupuu eläsi' edesi.

Jo järgmätsel aastagal mi püvvä kõrralda' Puugnitsah ninnikirmaski tervele küläle ja külä sõbrolõ – tuud sis mõtõga', õt ka' sooni' aoni' ilosa-

he toimiv külä ja küläelänigu' umavaihõl parebahe tutvus saasi' ja tuuläbi küläle elo sisse puhutus saasi'. Ku joud ja aig lupa, sis püvvämi Laossina surnuaial kõrdapiteh tähistä' ja avada' mi Sõrmussidõ liinipiteh ilmakuulsa seto lauluimä Maria Kütte havvakivi ja kokko koko' timä laulu- ja jutussidõperändi.

Säntse' palakõsõ' ja sugupuu perändiga' toimõtamisõ' avitasõ' seto luku hoita' ja viilgi' suurõbas ellä'. Ma püvvä kuuh uma sugupuuga' toolõ üteh avita'.

Kontakt

■ Mustimetsa Indrek, tel 5063076, e-mail: indrekindrek@gmail.com

Seto nätäl Obinitza muusiumih

SARVÕ ÕIÕ

Obinitza muusiumi giid-seletäjä

Kümnendät aastakka kõrralda-das ja peetäs seto nädalit 3.–9. oktoobrini'. Nädäli joosul tulõ-tõdas eishindäle ja tõisilõ miilde, õt olõs vaia inäbä mõtõlda' mi innitsidõ vanavanõbidõ pääle ja pruumi' eis' olla' ka' kimmä' seto'.

Setokõisi eläs lajastõ õgal puul, tuu paistu-ui vällä, pallõ' viil tiäiki-i, õt näil om seto juurõharokõisi, a ao joosul mõnigi' juhulsiigult lõüd, õt tä om hirro-harro piteh seto. Obinitza muusiumih käve' miis ja naane Kanadast, miis oll no' lõüdnü', õt timä vanavanaimä om Setomaalt viid kavvõndõhe Kanadahe mehele. No' sis tä nakas lõüdmä ummi sugulaisi. Ma panni muusiumih mehele seto rõiva' sälgä ja tä näkk vällä ni ku tutvä põllu-miis siist samast. Hindä juuri iist pakõ-õi, lät, pallõ lät aigu, a kunagi' tulõ õks vällä, õt kiä om kost, kiä om kiä.

Soo 2019. aastak om keele-aastak. Mi kõik taha ja proomi umma kiilt hoita' ja kõnõlda', a mõntõkõrd om vaia tšuuat api, õt julada' mõtõlda' umah keeleh. No' sügüsetsel aol, ku maal elo lät inäbä tarrõ, pia-ai inäp joostõlõmma mõtsu piteh, kauma tsuklõmah õga kohki' laoto pääl kraami mõömäh, sis om aigu inäp hindä pääle mõtõlda', hindäga' tegeldä'. Tuuperäst sis ka' Obinitza muusium nakas tarõtõid ja opipäivi tegemä.

Mi Obinitza muusiumih

alosta seto nädäli edimätsel pääväl, 3. oktoobril kell 16 seto keele opmisõ, oppamisõ, harotamisõga'. listvõtjast ja julgustajast om Sarvõ Õiõ. Ku om huvilisi ja lõüdas ka' edespidi aigu, õt kokko korjuda', sis seto keele opitunn lät edesi.

4. oktoobril uut Obinitza muusiumi tarõ jo kellä 11 aigu huvilisi Kairi Orava ummõlustunni. Õt tšuuatõnõgi' saia' vabast kilest, midä meele andas poodist ja mi eis' osta viil manogi', sis naka umblõmma nõgla ja niidiga' sitsirõivast raamadu- vai vihukaasõkõisi. Üteh ommõgi' vaia võtta' õnnõ niit, nõgõl ja sitsirõivapala ja raamat vai vihk, minkõ ümbre peräst panõt umaummõld kaasõ. Midägi' teemi' ka' kaasi pääle, a tuu kõik mõtlõmi vällä kotusõpääl. Väigokõnõ tutvustus, õt kiä om Kairi Orav. Kairi om kooltõt rätsep, kiä viimätsil aastagil om tuhnnu' ERMih raamatit ja rõivakraami. Tä om naanu' otsma mihi kaad-su, õt saia' arvu, kuvvamuudu om kohki' ummõld, ja no' om jõudnu' ka' seto kaadsu mano. Mõnõ kuu iist pand kokko ja uma rahaga' tekk väiko vihukõsõ seto kaadsu umblõmisõst. Tuu vihukõnõ om Obinitza muusiumih ka' müügil.

Kinkõl huvvi ja aigu, sis olõt oodõt. Kinkõlõ soost jutust veifõst jäi, sis helstä' (56252788) vai kiroda' (oie@sarv.ee) ja sis seledä viil täpsebält ja pikebält. Ku soo plaaniseemeh lät kasuma, sis meil om tõisigi' mõttit.

Ilosat sügüse tulõkit ja joudu astu' müüdä sügüsetiid!

Söögianomist ni -kombist vanal aol

Setodöl olõ-s vanast määndsitki portsõlaani-liudu vai klaasitsit joogi-anomit, olõ-s ka ravvatsit vai hõbõhõitsi väitsi-kahvliit. Süümisõst olli' 19. aastasaa edimätsel poolõl puidso' luidsa' ni puukausi' (livva').

NASSARI ELVI

Liudu oll' suurõmbit ni vähämbit, mõnõ' olli' uhkõ', mustriga ar' kiroto. Perästpoolõ naati süümisõ' saadõti ümbre käümä – õgaüts, kiä tahtsõ, kõrbäs säält. Piimä ni hapupiimägi võeti luidsaaga kausist, juvva-s klaasist vai kruusist. Reieri Viktor om 1903. a Setomaalt üles joonstanu ka vasidsõ' kolmõ jala ja tilaga joogianoma', jandova'. Perästpoolõ, moodulitsõmbal aol tull' ka Setomaalõ juumisõst savikruusi' ni -kanni'.

Süüv'ä tetti tarõ aho- ja anomanulga. Aho man hoiti kuu-ku, aholuuda, pliinikäppä ni muud käeperäst kraami. Kõiki anomit hoiti anomanulga laudul, tuu oll' sääne pikk ja kitsas laud, vanaaolinõ riil. Anomanulga olli' puidso' viipangi' ja luhan – suur tõrdo, mia oll' kässimõskmisõ anoma all. Küllepaja (aknõ) ala haardu ka söögilaud.

Setodõ päämäne süümisõ-riist oll' puuluits – üteh käeh hoiõti leeväkanakut, tõõsõh luitsat. Luidsa' panti peräst süümisõanomanulgasainapääle luidsavarna. Õgaütel oll' uma luits. Õt mutingut olõsi-i, olli' nuu' kukkimuudu ar' kiroto – lõigat tsälga' varrõ pääle vai määndse' märgi'. Vanal aol olõki-s muid söögiriistu ku luidsa' ja väidse'. Luidsaaga nõstõti ruuga, putro vai häämmätüst. Kõvõmbat süüki nigu kardohkat vai jähmehest kamajauhast kækki süüdi näpo vaihõlt. Eiski jaahelihha (sülti) süüdi luidsaaga – tuuga nõstõti liimi, a suurõ' lihakundi' võeti näpo vaihõlt. Lihaluu' panti lavva pääle rukka, peräst viidi pinele.

Väist oll' lavva man vaia õnnõ peremehele. Timä lõigas ja jagi jaoperäst leibä – suurõ' inemisõ' saiõ' suurõmba, latsõ' vähämbä kañagu. Lihatiükü' oll' pernaane jo kiitmise aigu ruvva sisse ar' lõiknu. Söögi

Naase' Petseri puuturu pääl savianomit ostmah. ERMi pildistüs. Foto: E. Laid. 1935

peenüstamisõst oll' pernaasel puinõ rohekõnõ, tsagim, ni terräv kaarik tsagiraud, midä kutsi martinat. Kuna söögianomit olõ-s pallõ ja nuid haaru-s, sis vanast pido aigu tuvva-s mitond süüki kõrraga lauda. Järgmäne süük tuudi sis, ku edimäne ar' oll' süüd.

Kahvliidõga süümisõ muudu setodöl kavva olõ-s. Kõnõldas, õt ku seto mehe' Eestimaal edimäist vuuri kahvliidõga süümisõ nännü', kõnõlnu' peräst kotoh, õt võeh, olõ-i nuil tsuhknil määndsitki kombit, kogoni viglaga söövä'! Arvada' rühi-s seto' vahtsit asju ostma ni vannu ar' viskama – peie' umast vanast moodust pikält kinni. Kahvliit olõ-s pallõ rikkambalgi rahval. Nii kirof Eesti Rahva Muuseumi abilnõ Lübeki Adele uma pääväraamatuhe 1935. a suvõl: *Õhtuks jõudsin Treski külla, kus õöbisin jõukate setude juures, kel oli moodne kollaseks värvitud elumaja, täkk ja vedruvanker, aga kahvleid oli siingi peres kaks, nuge üks ja taldrikuid üldse mitte. Oeldi, et see polevat nende komme süüa taldrikult noa ja kahvliga. Õga olõki-i tiidä, kunas seto' kahvliidõga süümisõ naksi', arvada' sis, ku latsõ' jo koolih nuidõga süümisõ hari-nõsi' ja peräst suurõ inemisõ-na kodogi osti'. Vinne aigu oll' lavvakraami poodist ka odavampalt saia', inne sõta oll' kahvli vai kogoni väidse-kahvliga süümisõ muudu õks hüä harvakult.*

Õgal aol uma' riista'

Arvada' 100–150 aastakka tagasi minti puulivvõlt süümisõ moodult üle savianomilt süümisõlõ. Uusvada küläst om 1938. a üles tähendet, õt puitsit anomit naata-s inämp tarvtama 10–15 aastat tagasi. Jatsmanist om kiroto samal

aastal, õt kogoni 80–90 aastakka tagasi tull' puuanomidõ asõmõlõ savianoma'. Aigupite hääsi ar' ka puuluitsidõ õga-päävatsõst süümisõst tarvtaminõ. Puuluitsit ni -kulpõ tarvtõdi õnnõ söögitegemisõl, võiu segämisõl, päälüse riibmisõl. 1930ndil aastil, ku elo läts jo moodulitsõmbast, tull' aigupite seto lavva pääle ravva- vai alumiiniluidsa'.

1930. aastidõ lõpuh õks olli-ki joba päämätselt savianoma', süümisõst ni ahoh süvvä' tege-misõ jaost. Savianomit kau-bõldi potisetodõ käest. Kausi hinnast tull' anda' niipallõ rüki, ku sinnä' mahtu, vai tull' anoma vasta anda' viis nakla närtsõ. Savikaussõ peeti avvu seeh, nuid ostõti ka Petsere turu päält. Ostõti ka korgit, alpuult ahtampi savianomit, grõõnkit. Kaeti perrä, õt ku pääle koptõdõh vasta kõlisi, oll' annom hõste palotõt ja pidi kavva vasta.

1920. aastidõ keskpaiku naati rikkambih perrih ostma ka plekist vai emailleerit plekist kaussõ ni „kivianomit“ (vajanssanomit). Arvada' ostõti tuul aol rikkambihe perrih ka alumiinianomit. Meremäe kandist oll' tiidä, õt valgõ' „kivilivva“ (vajansstaldriku') oll' mõnõh perreh joba 1880. aastil. Kuna nuu' olli' kalli', sis tuudi lauda õnnõ sis, ku perreh oll' võõrit. Arvada' tull' tuul aol tarvtusõlõ ka „kivedse“ piimäkanni' ni -kruusi'. Kiviliuudu päält sieie' õnnõ korgõ' külälisõ (preestri, kooliop-paja). Tuu panti lauda ütsindä süümä, peremiis istõ niisama kõrval, aiõ võõraga juttu.

Piimä hapatati vanal aol puukirnuh. Tuu oll' sääne hõõrõ, alt ja päält ütelaaga vai laemb annom. Võidugi tetti vanast länkoh, siäti säält käe-tarvtama 10–15 aastat tagasi. Jatsmanist om kiroto samal

Pikäpääle, ku puulänigu' lõh-na mano võti', hautõdi näid nigu taaritõrdoidki kadajaosõ- ja kuumi kivvega. Ku joba savianoma' tarvtusõlõ võeti, sis sai nuu' kergempähe puh-tast – algusõh mõsti lämmä viiga, sis huhahti üle külmägi. Piimä ja söögivarudõ hoitmi-sõst tull' arvada' 19. aastasaa tõõsõl poolõl vai lõpuh tarvtusõlõ savipaa'.

Söögivarudõ ja piimä hoit-misõ paa' olli' pia 50 cm korgõ', 30 cm läbimõõduga. Nuid piimäga täidet pato oll' hap-nõma pant 4–5 tükkü, tõõnõ-kõrd inämbägi. Päälüs (kuur) kofati luidsaaga kokko, siäti võiust. Turu pääl sai võiu-müügist hüvvä rahha ja õga-s vanast võidu ihnatas veiga süvväki, õks suuril pühil õnnõ.

Paastuaol nüsset piim tet-ti võiust ja kohopiimäst, võidu hoiõti soolaga tettült võiu-länkoh, vähämbät võiutükkü ka suulvihi, kohopiimä puu-tõrdõh. Kohopiimä viidi ka puulänkidõga turu pääle. Seto-kõisil oll' kostmaminekil hin-nat võiliud – kohopiim panti liuda ala, paksõmb võiukiht säeti pääle. Tuud tetti muidogi sis, ku olõ-s paast, oll' nii-üldä süüdäv aig.

Ahoh keedeti ni küdseti

Süüki valmstõdi vanast ahoh vai ahosuul. Tuu jaost oll' rav-vast kolmjalg-pada. Ahosuul iih oll' paakuuk, midä sai kääntä' ja minkõ kintüsest oll' paa-hahil, sinnä' panti kiitmistõst katõl rippu. Süük havvutõdi malmpaaga ahoh, säält küdseti ka leib, pliini' ni aho iih vadsa-kõsõ'. Pato nõstõti ahost väl-lä paa-hargiga. Vanõmbal aol oll' söögi tegemisõst tarvtusõl suguna' (malmpoti') ni vasid-sõ' anoma'. Nuu' tõõsõ' kaldu' päält haljast minemä (oksü-deerümä), peetä-s veiga hüäst.

Panni pääl praatmisõ muud tull' sis, ku pliit joba tarrõ sis-se ehtedi. Hautamisõst ja ahoh kiitmistõst naksi' aigupite tulõ-ma savianoma' ni 1930. aastil oll' nuu' jo päämätse'. Tõõnõ-kõrd tarvtõdi perreh mõlõm-bit – nii savipottõ ku tsugunit. Eiski kohvi keedeti paah, tuud siski erinevält hapupiimäst luidsaaga nõstõta-s, a juu-di savikruusõst. Tsäiu keede-ti vanõmbal aol samovarih, perästpoolõ tull' joba pidõr-mõga tsäinigu', tuuh keedeti tsäiu vai viläkohvi.

Ahoh kiitmistõst olli' hüä' vil ka savidsõ' laatka'. Nuidõ ahjopanõkist ja vällälvõtmistõst oll' ka edimäändse' ravvad-sõ' hargi'-tsängu'. Laatka' oll' säändse' väiko' katõ kõrvaga savianoma', minkõ seeh oll' hüä lihha havvuta'. Ravvad-sõ' panni' tull' arvada' kohki 19. aastasaa tõõsõl poolõl vai lõpuh. Pliine küdsämisõ jaost oll' vanõmbal aol tsõõrigu' pannikõsõ', kutsti pliinirav-vast. Nuil olõ-s handa peräh, a oll' sääne eräle ollõv hand, midä kutsti pliinikäpp vai povoroodka. Tuu oll' pikk puinõ vars, otsah raudtsänk, tuuga haarõti panni veerest kinni. Pliite tulõkiga lätsi' muudu hannaga üteh tüküh panni', minkõga süük ka lavva pääle tuudi. Õt lauda ar' palotasi-i, panti ala lavvakõisist mada-lidõ jalakõisiga pannipaño (panu). Olli' ka sarapuuvitsõst vai raadist polmit pannialosõ'.

Söögitegemisõ man vanast õks kaeti ilmakuultuisi: ku vesi nakaš katlah vai paah visise-miisi-vingmiisi kiimä, sis pada laul' – tähend, õt tulõ pouda. A ku pada unnaš, sis sai sato. Koppa tohi-s ka lavva pääle panda', sis olõsi' tüllü tul-nu. Suula vai piimä kah tohi-s katõkõisi ruvva sisse panda', ülti, õt sis läät taplõmma.

Söögilaud oll' vanast pros-takõnõ: kolmõst-neläst lav-vast põõnaga kokko lüüd plaat, mia käve ristjalgu pääle. Lavva suurus sõltu perre suurusõst. 1880. aastil tull' tarvtusõlõ ka pistüjalga kitsamba' lavva', minkõ all lavvaraumi seeh oll' ka suhviklõnõ. Söögilaud oll' värvmäldä, õgapäävatselt süvveh määnestki linna pääle panda-s. Laua puhastõdi osjuga vai pedäjaossakõisiga, hõõruti liivaga. Pido, praasni-kõ vai puhtidõ aigu panti õks lavvalina ka lavva pääle, illat-sõmbal aol vaharõivast lina.

Lavva takah istuti sainapin-ke pääl, a ka tõõsõl puul lau-da olõvidõ vallalistõ kerkõ pääl. Peremiis istõ lavva mäe-nukah pühäse all, timä kõrval tütre'-puja', vähämbä' latsõ' oll' üsäh vai saisi' lavva otsah pistü. Lavva tõõsõl puul

peremehe vastah istõ' tüülisõ' (tiinjärahvas) vai vil kiäki. Per-naane, kinkõl pallõ juuskmist, istõ lavva alanukah kõkõ vee-re pääl. Ku oll' suurõmb pido, panti mito lauda otsakutti. Lavva mäenukalõ lähembäh, inämb pühäsenulga poolõ istõ' suurõmba' sugulasõ', alapuul kavvõlitsõmba'.

Kombit avvustõdi

Inne lauda istmist ja pääle süümist kumardõdi pühäse iih, hiideti rist ette, lasti põlvildõ. Perästpoolõ lüüdi pühäsenul-gah rist õnnõ ette. Vanõmba' inemisõ' õks palssi' kõvastõ. Ku kiäki süümisõ aigu tarrõ johtu tulõma, sis üteli „Jakka, Jummal!“ vasta ülti „Jakku, Jummal!“ Kutsti lauda: „Ku jalaga olt, tulõ' jakkama.“ Vanast, ku kiäki tarrõ astõ, leie õkva kolm kõrda risti ette, sis õnnõ vil teref sõnnoga.

Süümisõ man olti hillõkõis-tõ, asalda jutuaajamist olõ-s. Tohi-s vanakuradit üldä' vai muud halva sõnna – tuu oll' veiga suurõst patust. Lavva mant tohi-s ka asalõ min-nä', ar' tull' kannahata'. Üttegi murdjat eläjä, nigu kahr, susi vai repän tohi-s süümisõ aigu sukugi nimmädä', mui-do naanu' nuu' eläjäti murdma vai rōukõ laotamma. Tohi-s kogoni hiirt nimmädä', õt sis nakas leibä putma. Ku kiä lat-sist johtu essümä, sis vanõm-ba' inemisõ' lasõ-s timäl edesi kõnõlda'.

Leevapätsi tohi-s lavva pääle sällülde panda'. Ku leeväkiku-kõnõ maaha sattõ, võeti üles, anti suud ni süüdi ar'. Ku midä muud sattõ, sis kofati pinile vai kassilõ. Lavvakatmisõ man kaeti, õt luitsit pandasi-i sällülde, õks ilosahe kummaldõ. Niisama tohi-s peremiis väist sällülde jättä' – sis vanahalv nakas hobõsõ säläh sõitma vai saa kogoni ummi hahililt katski ragoma. Ku väits maa-lõ sattõ, arvati külälst tulõvat. A ku kinkõl kahvli, sis tsura kottalõ ülti, õt saat piagi pes-sä', a mehele, õt saat viina.

Söögiga kaeti kah, kuus midä jaeti. Munna tohi-s ütsindä süvvä', pidi ka tõõsõlõ murd-ma, sis läts tervüs kõrda. Ülti ka, õt ku ütsindä süüt, satat hobõsõ säläst maaha. Rauha (neeru') jaeti kõigilõ umatsilõ, õt sis nakat rahuh elämä. Tütriklatsilõ anti põrna süvvä', õt sis kasus illos huius.

Kanasiibo' anti latsilõ, õt sis saa lats virk (nigu kana lindas). Edimäne pliin anti õks tsuralõ, õt kosja minneh saasi' mōrs-ja joba edimätestet kotussõst. Tütriklõ anti kõkõ peräh – peeti ausambast, ku näil pallõ kosilaisi käü.

Helmise leelokoar avit' laulda' Lõuna-Eesti Euruupa kultuuripääliinast

Helmine Sisevete Saatkonnah.

Laaneotsa Annela pilt

LAANEOTSA ANNELA

27. augustil kõlasi seto leelo Tarto liinah Sisevete Saatkon-na laivakõsõ ülemädse kõrra pääl, ku sinnä' mano sõit Jõmu paadi pääl Euruupa kul-tuuripääliina žürii, õt otsusta', kas 2024. aastaga Euruupa kul-tuuripääliinast saa Narva vai Tarto liin üteh Lõuna-Eesti 19

umavaltsusõga.

„Tullimi laulma, õt tugõda' Tarto liina ja Lõuna-Eestit,“ üteli Hainsoo Minna Helmise leelopargist Tarto Postimehe aokiränikulõ Hansoni Raimu-lõ, kiä küüsse, minkperäst Hel-mise leelopark Tartohe tull'.

Lisast Helmise leelopargilõ avit' Lõuna-Eestit Setomaalt tugõda' viil Kolmõ Sõsara Hõr-gutisõ', Visseli perre tütrigu'

uma valmstõdu söögiga. Näi-de süük žüriile oll' ilmadu hüä. Viil miildü' žürii liikmille Vis-seli Kadri koetu' sainavaiba', mia' olliva' ERMih, koh žürii lõõna' toimus, kaemisõst vällä pantu'. Vaiba' ommava' Visse-li Kadri Tartu ülikooli Viljan-di Kultuuriakadeemia lõputüü ja Kadri om nõidõ jaost saanu uma inspiratsiooni seto vai-pust. 28. augustil kuulutõdigi

Talinah vällä, õt 2024. aasta-ga Euruupa kultuuripääliin saa olõma Tarto liin üteh 19 Lõu-na-Eesti umavaltsusõga, min-kast üts om ka Setoma vald. Varsti läävä' vällalõ arotelu', kuvvamuudu Setomaa vald ja Lõuna-Eesti saava' Euruupa kultuuripääliina kõgõ parem-bahe panusta', a ka kultuuri-pääliina hindä piirkunna hüälõmisõ rii ette säädä'.

Laaneotsa Annela „Minu Setomaa”

Hüä, öt Petrone Prindi kirästüs om joudnu’ peräkõrra ka’ nii-üldä’ kodomoro pääle, ku Petrone Epu raamaduga’ „Minu Ameerika” (2007) alostõt sarja rikastas seto aokiränigu teos.

OITTINENI HANNU

Soomõ veerändseto

Edimäse huuga’ löüse tsuut naarulisõna, öt kirästüse pakut üldpäälkirah paistus sõna-säädjä Annela tekstih kuvvagi-muudu inäb olõvat *minnu* ku *Setomaad*. Önnõs omma’ nuu’ kats asja Annelal umavaihlõ tävveste kokkokõudet. Kiro-taja või teenitült uhkõ olla’ uma imehtüsväärilüs „seto karjääri” üle. Tä om Setomaa-ga’ seosõh tüüh olnu’ avalikõh kotussih mh aokiräniguna, oppajana ja vallavoliniguna ja murõhtanu’ imänä ka’ mõnõ’ seto’ mano siia’ katõ ilma vee-re pääle. Muidogi’ tä mõist ka’ laulta’ ja mängi’ ja süvvä’ tetä’, a kiä’ setokõisist sis mõistasi-i.

Augustih 2014 seto teenstü-ses kõõ valms Annela sorditi ülebsootskas. Järgmätse aas-taga edeotsah sai Obinitsast soomõ-ugri kultuuripäälin ja Annelast tuu üritüse kommu-nikatsioonijuht. Timä murõh-tõt õkvaülekanidit „Obinitsa TVh” vai tegemistõst kotusõ-pääl panti tähele rahvusvahe-lisõlt. Praktilisi kõrralduisi iist Laaneots and murõligult avvu varra kaonu’ Vidilä Vaidulõ, kinkõst mi tunnõ viil nokki’ puudust.

Laaneots om edimäne ülebsootska, kiä om terve raamadu jao avaldanu’ kogõmuisi ülebsootska tüüist. Raamat om samah ka’ väärt kirändüs üte vai mõnõ setokõsõ õgapäävät-sest (kukki’ sootska) parhil-latsõst elost, ja säntsenä tuu vastandus palloõ setokõisist kirotatulõ, koh sagõhõhe saa-va’ rõhutõt tiidüsligu’, folk-loristligu’ vai turismi saisu-

Raamat

■ Laaneotsa Annela „Minu Setomaa. Külätüdrukust kuningriigi peaks.” Kõrrastanu’ Külvigu Helen. Petrone Print 2019. 248 lk.

kotusõ’. Annela õgapäävælo tulõ kõõ parebahe vällä raamadu kolmadah jaoh, koh om kiräh, kuvvamuudu Miktämæ külätütrigust ja Räpinä ütis-gümnaasiumi lõpõtanust kasu-si kunigriigi pää. Hindä mäles-tüisi kõrval om ka’ jutta näütü-sest setokõisist Talinah ja muial ja Seto krooni ja Seto-maa valla sünnüst.

Raamadu kats tõist jako seletäse’ Annela kaitsõvæ-kohustust ülebsootskana vai seto kuniga Peko asõmiku-na maa pääl ja Obinitsat soomõ-ugri kultuuripääliinana aastagal 2015.

Sootska tüü tähendäs sagõ-hõhe esinemisi siih ja sääl, ettevalmstuisi nuidõs ja sõit-misi Talina ja Setomaa vaiht. Om huvtav lukõ, öt eiski’ niisamata esindüsligul sootskal tulõ kõvastõ oppi’ ja viilgi’ esindüsligup olla’, nii ku kirja pant nalakah, ka’ naaseliguh päätüküh „Panõ” hinnäst kõrdapiteh rõvihe „... Pane ennast korralikult riidesse... Tulõ vällä, öt naissootskit kaetas õks rangõbalt ku mihi. Seto rahvatraditsioonih tekütäs kõnõainõht tuugi’, kas kolmõ latsõga’ vabaabielaasael tulõs linik päähä panda’ vai vanik, nii ku kirot Aabramsi Vahur umah retsensioonih aoleheh Sirp. Vaest ka’ tuu jaost, öt Ees-ti olõ-õi kunagi’ olnu’ soolisõ võrdõiguslikkusõ mudelriik, om teema kirotajalõ lähedäne.

Kukkivõrd tsuuda om tiidä’ saia’, öt ülebsootska’ reisivä’ hindä raha pääl, tegevä’ rahalda’ vabatahtlikku tüüd, niipalfo ku Laaneotsa tiidä-andminõ vastas tõölõ viil aastagal 2019. Võisi’ arvada’, öt kunigriigi kroonikogo vai

„Minu Setomaa”.

innitse’ valla’ om jo amki’ loonu’ süsteemi, öt katta’ esindüs-kulusit. Kas õgal maal uma kombõ perrä? Ma siski mõtlõ, öt Setomaa vald om taa asaga’ jo tegelnü’, selle öt sootskidõ ja valla kultuuritüül om pall’õ ütisuuni.

Obinitsa soomõ-ugri kultuuripääliina üritüisist, koh ma ka’ eis’ olli, om raamadu hõhkolt kirotõt neläh päätüküh. Kahost om tuust kirotõt pääliskaudsõlt, olõ-õi süvæbalt mint soomõ-ugri vai läänemeresoomõ ilma ummamuudu olõkihe. Obinitsa aig kultuuripääliinana om väärt, öt tuust kõost õks umaette kirotä’, selle öt kultuuripääliin olõ-õi Seto kunigriigi üts jago, a om eis’ soomõ-ugri traditsioon. Seto kunigriigiga’ kultuuripääliina kokko pand õnnõ tuu, öt mõlõba loova’ õgal aastagal inemisõ’ eis’. Kõrraldajist sõltus, kuis üritüs paistus, om nätä’, ja Obinitsa kõrraldaja’ tei’ uma PR-i muidogi’ parebahe ku kas vai Ungari (2016) vai Vuokkiniemi (2017) uma’.

Kultuuripääliina seletüseh jäävä’ kahõs kõrvalõ külälisõ’.

Nimega’ manitas õnnõ eeposõ päävæ esinejä’, isuri juht Dima ja ungarlasõ András, Péter ja Daniel, kõik viimädse’ ilma perrenimeldä’. Koh sis omma’ kunstnigu’, kiränigu’, muusigu’? Mitmõ’ rahvusõki’ olli’ jäänu’ unõssihe. Kahõs olõ-õi nuidki’, kiä’ kõikaig omma’ Obinitsah küläh kaunu’, kiä’ omma’ jo ku umadsõ’, näütüses ersa Tavla külä näpotüü-meistri’ ja Torama. Tuu asõmõl, öt seletä’ vallalõ soomõ-ugri ilm, kõnõldas nalju ja kõrratas jal’ jutta kõrraldajist ja Eesti tipp-poliitikist. Inäp om tuu jago küläjutulino’ ku kultuuripääliinalinõ.

Annela and mõista’, öt eiski’ sootska’ olõ-õi uma kuuh-tüüst huulmalda’ kõõ suhtunu’ kuningriigi traditsioonõhe üttemuudu avvustavalt. Muidogi’ pia-ai ka’, selle öt kunigriigi aolugu liit kokko väiga’ erinevvi asju puhtast nalä-tegemisõst populaarsõs saanu’ rahvaüritüseni’ ja UNESCO puult hüäst kitet leeloni’. Samah om setokõisi tegevüs ildabalt 1980ndidõ leelopäivist kõikaig olnu’ ja toonu’

seto’ tagasi ilmakaardi pääle. Ka’ tuu peräst om sooni’ aoni’ töömõli kahõ, öt Setomaa olõ-õi terves saanu’.

Ülebsootska om paratamatult ka’ poliitilinõ tegeläne, selle öt Setomaa lõpõ-õi riigipiiriga’, vabandust, kontrolljoonõga’, ja sootskal tulõ sagõhõhe esinedä’ välähpul aida. Nii ku mitmõ’ sootska’, nii Annelagi’ varja-ai umma suhtumist piirkunna lahendamalda’ olukõrda, midä tä tävveste õigõhe nimetäs „kufas reaalsusõs”: om vaia viisat, öt kauvvu’ umatsidõ haudu pääl. Samah tunstadas, öt sootskil om eiski’ Eesti riigi saiskotusõlt uma tähtsä jago läbikaumi-

Kokkosaaminõ „Minu Setomaa” autoriga

„Minu Setomaa” raamadu arotelu üteh autori, sootska Laaneotsa Annela ja kirästäjä Petrone Epuga:

16.10 kell 9 Meremæ raamadukogoh;
16.10 kell 11 Obinitsa raamadukogoh;
28.10 Verska raamadukogoh.

Kõik ommava’ oodõtu’!

Ku mi aig om minnä’, sis omma’ nimä’ meil värehti pääl vastah ja teevä’ nuu’ ilosahe vallalõ...

Maarapääväl Petsereh umatsidõ kalmõ pääl.

Lintropi Aado pilt

TORMI PIRET, talgolinõ

27. augustikuu päävæ hummogu kellä 10st korjusi Petsere matussõaia mano tillõkõnõ summakõnõ inemiisi, kinkäle läts kõrda konsulirovva Partsi Triinu kutsminõ tulla’ talgo-tüüh. Täpsebält oll’ kotussõ pääl ütessä inemist, näist viis mu perrest ja lisast Partsi Triin eis’, Polikarpusõ Viido, Kunnusõ Andres ja Hõrna Aare ni üts pini, kinkä nime olõ ar’ unõhtanu.

Petsere matussõaid om jaet katõst – liina puul rohkõp õigõuskligu’ matussõ’ ja tõõsõl puul luteri uma’. Talgoliisil pallõldi säädä’ kõrda matussit luteri poolõ pääl, kohe omma’ matõdu’ päämätselt eestläse’. Partsi Triinul olli’ talgo’ kõrdapite ette valmistõt: sordit vällä, koh omma’ amki

kõrda tegemäldä matussõ’, koh omma’ ar’ murdõnu’ havvakivi’; üteh oll’ haarõt vajaligu’ tüüriista’, suurõ rõivatüki’ kokko riibut unko arviimisõst, lillikõsõ’ kõrda tett matussidõ pääle pandmisõst; eiski ubina’ ja ploomi’ talgoliisilõ süümisõst.

Minkperäst sääne üleskut-sõh tetä’ kõrda matussit, mitä olõ-i kiäki amki korstanu? Õks tuuperäst, öt nuu’ matussõ’ alalõ jääsi’. Õt vindläse’ nakasi-i pääle matma taha’, koh puhkasõ’ eestläse’.

Matussõ’ saie’ väega hoolkõlt kõrda tett. Mitmõ päält oll’ vaia puhma’ vällä kakku’ ja puie ossõ lõigada’; katski murdõnu kivi’ ar’ praavta’; matussõ pääle pant praht ar’ vitä’. Mõnõ’ talgolisõ’ joudsõ’ ka matussõaia tõõsõ, õigõuskligu poolõ pääle. Hõrna Aarel oll’ väega hüä miil löüdä’ Listakindi Pauli matus, mitä tä

om jo amki otsnu’, ni tah suur ar’ murdõnu kivi kõrda säädä’. Paul oll’ üts I Seto Kongressi kokkokutsjit, 1925. a pääle Kaitsõliido Petsere Malõva pääl. Mul oll’ suur rõõm nätä’, öt säändse mehe matus om õkva mo vanavanaimä-vanavanaesä matussõ takah.

Talgo pääl tiit edimia säänest, mitä olõ-i sullõ hindäle tingimäldä vaia. A tiidminõ, öt olt tennü tuud, minkõst sünnüs teno edikiält tõõsõlt, või olla’ eiski tõõsõst ilmast, and säändse hüä raholidõsõ ja tenoligu tundõ. Ku nuu’ matussõ’, mia’ mi joudsõ kõrda tetä’, jäävä’ pääle matmalda, olõmi päästnü mitmõ eestläse mälestüse.

„Ku mi aig om minnä’, sis omma’ nimä’ meil värehti pääl vastah ja teevä’ nuu’ ilosahe vallalõ...”, vött Partsi Triin talgopäävä ilosahe ja meeleepüüsüvält kokko.

Seto jutuvõistlus kuulutadas vällä

Põliskiili aasta tähendäs ka seto keele aastat.

Rõõm om kuulda’ inemi-si seto jutussit ajamah. Pall’o’ nuist omma’ väärt ka tõisiga jagamist.

Tuuperäst märksevä’ Setomaa aoleht ja Setomaa üleb-sootska Järvelilli Rein vällä märgo – kõrraldada’ seto jutu-võistlus. Möttö kitsevä’ ülese-to organisatsioonõ kuuholõkil hüäs ka Setomaa vallavanõmb Kudre Raul, Setomaa Liit ja Seto Instituut.

Niis seto jutuvõistlus om vällä kuulutõt. Soost võiva’ osa võtta’ kõik seto’ üle ilma ja muidogi ka setodõ seto keele ar’ opnu’ sõbra’.

Auhindus omma’ setokee-lidse’ välläandõ’ (Seto Ateljee Galerii kirästüs, kirästüs Seto Kiri, Seto Instituut ja töösõ’). Kutsumi üles auhindu annõ-tama kõiki Setomaa organi-satsioonõ vai muido seto keele sõpru.

Vannusõklassi’ võistlusõl omma’: 1) koolieeliku’ ja koo-lilatsõ’ III klassini; 2) IV–VI klass; 3) VII–IX klass; 4) X–XII klass; 5) noorõ’ – kuni 30-aas-tadsõ’; 6) pisu vanõmba’ noorõ’ – 31–50-aastadsõ’; 7) iginoorõ’ – päält 51 aasta vannusõ’.

Õga ineminõ või saata’ võistlusõlõ kooni viis juttu. Jutt tohi-i olla’ inne mõnõh töösõh leheh vai raamatuh ar’ trükit õga internetti üles pant. Lugu võisi’ olla’ mõistligu pik-kusõga, vähembält üts arvudi-lehekülg (3500 tähemärki koo-ni 7500 tähemärki). A koolilats või ka lühembä jutu kirota’ ja jutt või ka pikemb olla’.

Paremba’ jutu’ ilmusõ’ aole-heh Setomaa ja nuidõ iist saa honorari kah!

Tähtaig: 31. detsembri 2019. Jutu’ tulõ saata’ aadressil kauksiylle@gmail.com vai aadressil: Kauksi Ülle, Müüri-mäe talu, Muuseumi tänav 6, Obinitsa, Võru maakond.

Teema’:

- Kuis ma seto kiilt opsõ
- Mino suguvõsa talo lugu
- Kuis vanast arstiti
- Ravimtaimi korjamisõst
- Olla’ nuur täambä Setomaal
- Eläjäkese’ ja loomakõsõ’
- Seto rõividõ ja ehtidõ lugu mi perreh
- Mino lugõmiselämüs
- Kuis ma seto filmih mängse
- Seto süüki tegemäh
- Midä vanavanõmba’ mullõ opsi’
- Seto sport om kõva sõna
- Seto muusika elämüs
- Elo om tiatri
- Kuis ma käve kerigupühäl, kirmasõl, kostmah, Petsereh, puhtil, saajah, kaejatsil...
- Ma taha teile kirota’ süäme päält ar’

Kirotada’ võit ka vabal teemal.

Setomaa valla sündmüse’

- 1.10 kell 13 Rahvusvaihõlinõ vanõbaiälisi päävä pidäminõ.
- 1.10 kell 11 Fotonäütuse „25 aastat algusest“ avaminõ Seto Tsäimajah.
- 1.10–5.10 Seto kultuurinätäl Verska Talomusiumih.
- 3.10 kell 12 Seto kultuurinätäl kooni’ 9. oktoobri.
- 3.10 kell 12 Neläpäävä teematarõ: Eliise Aun „Eesti neiu Setumaalt“.
- 3.10 kell 19 Rahvalik kontsert- ja tandsuõdak Obinitsah.
- 3.10 kell 16 Könõlõmõ ja opimõ seto kiilt Obinitsa muuseumih.
- 4.10 kell 11 Traditsioonilidsõ seto söõgi päiv Seto Tsäimajah.
- 4.10 kell 11 Raamadukaasi umblõmisõ tüütärõ Obinitsa muuseumih.
- 5.10 Umakultuuripäiv Miktämäel.
- 5.10 kell 12 Ilmaveere retk – mõtõldõh vele pääle, ümbre Obinitsa järve.
- 6.10 kell 10 Teenstüs Luhamaa kerkoh.
- 9.10 kell 15 Kino kesknätäl Miktämäe raamadukogoh/ Miktämäe nuurikeskusõh.
- 9.10 kell 17 Setomaa päävä tähistäminõ Verska Kultuurimajah.
- 15.10 kell 16 Raamadiesitlüs „Minu Setomaa“ Miktämäe teeninduspunkti.

- 16.10 kell 15 Kino kesknätäl Miktämäe raamadukogoh/ Miktämäe nuurikeskusõh.
- 20.10 Raamadukogo päävä’ Setomaal kooni’ 30. oktoobri.
- 22.10 kell 10 Verska korvpalliturniir 2019.
- 23.10 kell 15 Kino kesknätäl Miktämäe raamadukogoh/ Miktämäe nuurikeskusõh.
- 24.10 kell 15 ja 16.15 Latsi suvitsõ lugõmisvõistlusõ tenoüritüse’ koolilatsilõ ja väigokõisilõ latsilõ Verska Raamadukogoh.
- 25.10 kell 16 Kalkuni Andreasõ loeng seto usundist Verska raamadukogoh.
- 25.10 kell 19 Sügüsevido Miktämäe teeninduspunkti saalih.
- 26.10 kell 9 Teenstüs Miikse kerkoh.
- 28.10 kell 9 Lindora laat.
- 28.10 kell 9.30 Latsiatri „Kadunud kuningas“ Verska kultuurimajah. Oodõt Setomaa latsiaia’ ja algklassi’. Pilet 3 eurot.
- 28.10 kell 12 Varba’ lämmähe! Obinitsa muusiumih (pääle Lindora laata saat minnä’ muusiumi varbit lämmistämmä kuuma tsäi ja koogiga’).
- 28.10 kell 18 Kohtuminõ „Minu Setomaa“ autori Laaneotsa Annelaga’ Verska Raamadukogoh.

SÜNNÜPÄÄVÄ’ OKTOOBRIH

Hao Paul – 73
2. oktoober
sootska, folklorist,
Liinatšura’ laulumiis

Helmi Oliver – 50
3. oktoober
Hõpõhelme’ ja Meremäe
mehe’ laulumiis

Kuremäe Anna – 78
4. oktoober
käsitüümeistri,
Kuldatsäuga
leelonaane

Linnasmäe Ellen – 66
4. oktoober
Sorrõseto leelonaane

Linnusõ Artur – 30
4. oktoober
näütlejä, Zetodõ pillimiis

Keerpalu Marika – 46
6. oktoober
Verska Naase’ leelonaane

Kõivo Anna – 91
9. oktoober
käsitüümeistri,
Kuldatsäuga
leelonaane

Osi Eve – 53
9. oktoober
Helmekaala’ leelonaane

Leima Evelin – 27
10. oktoober
aokiränik, pillinaane

Jurtini Marija – 27
12. oktoober
Taarka Perimüstiatri
näütlejä

Laiakivi Helgi – 58
15. oktoober
Helmise leelonaane

Justinus Ilmar Kiviloo – 57
16. oktoober
EAOK preestri

Linnasmäe Villu – 66
17. oktoober
Sorrõseto laulumiis

Hirsiku Veera – 92
18. oktoober
käsitüümeistri,
Leiko koori innine iistvidäjä

Rakuta Svetlana – 61
18. oktoober
Petsere 2. Keskkooli
innine oppaja ja direktor

Jäägri Merle – 54
19. oktoober
näütlejä ja kiränik

Andresoni Sigre – 43
19. oktoober
Rikka Ivvani talo
pernaane,
käsitüüoppaja

Ilvese Aapo – 49
20. oktoober
kiränik, kunstnik,
laulu- ja pillimiis

Hüdsi Silver – 57
21. oktoober
sootska, seebimeistri

Tikerpuu Jekaterina – 66
23. oktoober
Sõsarõ leelonaane

Piholaanõ Guuri – 66
24. oktoober
Seto Miihi Summa
laulumiis

Sergijenko Lilian – 51
25. oktoober
Petsere 2. Keskkooli
innine oppaja

Matvejeva Kiira – 84
26. oktoober
Petsere 2. Keskkooli
innine oppaja

Oraveere Anni – 77
27. oktoober
kiränaane Kuusõalonnõ

Nurmeotsa Sulo – 69
27. oktoober
sootska,
Helmise laulumiis

Põlluveere Merle – 52
27. oktoober
Madara’ ja Ilolisõ
leelonaane

Lennuki Lennart – 34
27. oktoober
Sorrõseto
laulumiis

Viskari Galina – 60
28. oktoober
leelo- ja pillinaane

Kruglova Nina – 63
29. oktoober
Petsere aamõtnik

Riitsaarõ Evar – 51
29. oktoober
sootska, kunstnik,
Seto Miihi Summa
ja Tuhkwizza laulumiis

Valperi Valdo – 46
29. oktoober
Liinatšura’
laulumiis

Kallasõ Mart – 74
30. oktoober
lehelugõja Petsereh

Ristimäe Vassili – 90
31. oktoober
Vefõ’ laulumiis

Haavalo Marianne – 32
31. oktoober
Siidisõsarõ leelonaane

**Setomaa Vallavalitsus
suuv õnnõ:**

Veera Hirsik	92
Anna Kõivo	91
Olga Purdeots	91
Õie Sarapuu	89
Magda Kalju	89
Viktor Vainlo	89
Mihkel Aju	88
Karl Kunnus	86
Aino Vahtra	86
Silvia Lill	86
Silvi-Glooria Pantalon	84
Helve Lumpre	83
Edur Riitsaar	82
Linda Ohtla	81
Endel Haljas	80
Anna Kuremägi	78
Helgi Kõllamägi	78
Antonina Brilliantova	78
Nadežda Montarovskaja	78
Olev Niido	77
Õie Kosemäe	77
Valli Leim	77
Maria Karro	76
Maria Hummal	76
Silvi Lombiots	75
Elve Mänd	75
Valter Roosimäe	75
Hilja-Eletiene Koit	75
Maria Kojus	75
Valentina Raudsepp	74
Maria Mets	74
Valli Lumik	74
Heino Jallai	74
Raissa Prussakova	73
Linda Kõomets	73
Leo Laan	73
Arvo Järveveer	73
Ilmar Palmik	72
Ilme Perve	71
Valter Asu	71
Maimu Višnakova	70
Olga Võsonurm	70
Eevi Niido	70

Õnnitlõmi till’okõisi vallakodanikkõ!

ADEELE ELISABETH KERDT
LISANNE KOOSER

ALL’A LUHA
94

Kallist sõsard õnnitlõsõ’
Veera ja Linda perridõga’.

Leinämi

† Leo Mets
† Anna Toonekurg
† Aleksandra Bubnovskaja

Setomaa Edendusfond (SEF)
võtt jal’ vasta taotluisi
hüvvi mõttidõ rahastamisõs.

Taotlus saata’ 1. oktoobris.

SEF võtt kõikaig vasta annõtuisi kõigilt,
kiä’ tahtva’ avita’ ello viiä’ hüvvi mõttit.

Õga hüä tego ja armulinõ annõtus vii ello edesi.

Loe’ mano [https://www.setomaa.ee/kogukond/
setomaa-edendusfond](https://www.setomaa.ee/kogukond/setomaa-edendusfond).